

**PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
PRZY DREWNIANEJ POSADZCE
KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO
PW IMIENIA NAJŚWIĘTSZEJ MARII PANNY W SZCZUCZYNIĘ
GMINA GRAJEWO**

Przemysław Gorek

Warszawa 2023

ARTYSTA PLASTYK
KONSERWATOR DZIEŁ SZTUKI
mgr Przemysław Gorek
Nr dypl. 5946

WOJEWÓDZKI OCHRONIARZ
w Białymostku
DELEGATURA W ŁOMŻY
18-400 Łomża, ul. Nowa 2
tel./fax 86 216-34-08

ZGODNIE Z POZWOLENIEM PWKZ

z dnia 23.04.2024.

znak sprawy L.5.142.21.2024

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH PRZY DREWNIANEJ POSADZCE KOŚCIOŁA
PARAFIALNEGO PW IMIENIA NAJŚWIĘTSZEJ MARIII PANNY W SZCZUCZYNIE
GMINA GRAJEWO

obiekt: **Kościół parafialny pw. Imienia Najświętszej Marii Panny w Szczuczynie
gm. Grajewo** (wpis do rejestru zab. 9 z 26.03.1956 roku)

czas powstania.: 1701 -1707 r.

Program prac konserwatorskich powstał przy uwzględnieniu następujących dokumentów:

1. *Lepionka H., Inwentaryzacja i ocena stanu zachowania posadzki Kościoła pw. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie, gm. Loco woj. Podlaskie, Szczuczyn 2023 – załącznik nr 1.*
2. *Pruszyński M., Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne Kurowo 2023 – załącznik nr 2*
3. *Wardzyński M., Opinia naukowa nt. wartości historyczno-artystycznej podłogi drewnianej w kościele parafialnym (dawniej pijarów) pw. Imienia Najśw. Marii Panny w Szczuczynie, woj. Podlaskie – załącznik nr 3*

Zespół klasztorny Pijarów ufundował w 1696 r. Stanisław Antoni Szczuka, podkanclerzy litewski, który w latach 80. XVII w. założył miasto Szczuczyn. Współfundatorem klasztoru był król Jan III Sobieski. Pijarzy mieli prowadzić szkołę kształcącą za darmo młodzież szlachecką. Projekt zespołu klasztornego wykonał warszawski architekt Józef Piola, a kierownikiem budowy został Józef II Fontana. W latach 1697-1700 wystawiono klasztor, następnie kościół pw. Imienia NMP (1701-1711), konsekrowany w 1743 r. i kolegium (po 1708), które stanęło na miejscu drewnianego kościoła z 1695 roku. W 1708 r. kościół został ozdobiony sztukateriami przypisywanymi Franciszkowi Maino. W 1805 r. rząd pruski skasował klasztor Pijarów, kolegium zamieniono na krótko na wojskowy lazaret (do 1807 r.), a następnie na siedzibę świeckiej Szkoły Wydziałowej (do 1836 r.). Kościół przyporządkowano jako filię parafii w Wąsoszu, a klasztor przekształcono na mieszkania dla księży, służby kościelnej i personelu szpitala, który od 1839 r. funkcjonował w d. klasztorze. W 1864 r. w d. klasztorze zakwaterowano pułk kozaków, dla których aulę na piętrze przerobiono na cerkiew (ok. 1890 r.), ulokowano w nim również magazyn wojskowy, a w 1867 r. szkołę. W 1890 r. przy kościele erygowano samodzielną parafię. W 1900 r. wewnątrz kościoła zostało pokryte polichromią en grisaille, a w 1904 r. do prezbiterium dostawiono pn. zakrystię. W 1912 r. powiększono kolegium o czteroosiową dobudówkę dostawioną do pn. ściany szczytowej. W 1977 r. d. wieża zegarowa została zaadaptowana na dzwonnice. Obecnie w d. klasztorze mieści się plebania, a w d. kolegium zakład opiekuńczo-leczniczy.

Rys historyczny Kościoła pw. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie w kontekście budowy i przebudowy posadzki drewnianej¹.

Kościół został ufundowany w latach 1701-1708 z funduszu właściciela Szczuczyna Stanisława Antoniego Szczuki² i króla Jana III Sobieskiego³, który zaprojektował architekt Józef Piola⁴. Niestety wczesna śmierć fundatora w 1710 roku, jak i nikłe zainteresowanie pracami męża Konstancji Marianne z Potockich Szczukowej⁵

¹ Lepionka H. Inwentaryzacja i ocena stanu zachowania posadzki Kościoła pw. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie, gm. Loco woj. Podlaskie, Szczuczyn 2023, str 3-4

² **Stanisław Antoni Szczuka herbu Grabisz**, pseud. Candidus Veronensis, Szczerota Prawdzicki (zm. 19 maja 1710 w Warszawie) – podkanclerzy litewski w 1699 roku, referendarz koronny w 1688 roku, regent kancelarii większej koronnej w latach 1684–1688, cześnik wiski w 1682 roku, sekretarz królewski w 1675 roku, starosta lubelski w latach 1687–1710, pisarz polityczny."

³ **Jan III Sobieski herbu Janina** (ur. 17 sierpnia 1629 w Olesku, zm. 17 czerwca 1696 w Wilanowie) – król Polski od 1674, hetman wielki koronny od 1668, hetman polny koronny od 1666, marszałek wielki koronny od 1665, chorąży wielki koronny od 1656, starosta jaworowski w latach 1644–1664, krasnostawski, kałuski po 1668 roku, stryjski po 1660 roku, gniewski w latach 1667–1696, barski w latach 1669–1672, międzyłęski w latach 1673–1696, osiecki w latach 1673–1696, pucki w latach 1678–1696."

⁴ **Józef Piola** (ur. 1669? w San Mamete, zm. 11 grudnia 1715 w Warszawie) – polski architekt pochodzenia włoskiego, przedstawiciel baroku.

⁵ **Konstancja Marianna z Potockich Szczukowa** (zm. 1733) – patronka, starościanka jabłonowska, podkanclerzyna pochodząca z kalwińskiej linii Potockich, wychowanka dworu królowej Marii Kazimiery Sobieskiej, żona Stanisława Antoniego Szczuki, córka Bogusława Potockiego i Heleny Teofili z Kurozwek Męcińskiej."

doprowadziły do zahamowania prac budowlanych i skromniejszego wykończenia kościoła od pierwotnie planowanego (Siemion 2019:28–33). Z zachowanych źródeł nie wynika z jakich materiałów była wykonana i jak dokładnie wyglądała podłoga świątyni w swojej pierwotnej formie w XVII w.

Dopiero w okresie porozbiorowym, w XIX wieku, w 1817 sporządzono inwentarz, w którym kościół jest opisany jako „murowany, dachówką kryty, **mający podłogę drewnianą**, w ogóle, że znajduje się w stanie dobrym po „reperowaniu” w latach 1809-1810 przed administratorem ks. J. Falkowskiego” (Siemion 2019:53). Świątynia w pierwszej ćwierci XIX w. miała być ofiarą licznych dewastacji i kradzieży oraz zaniedbań. W 1821 roku w *Księdze Złotej Rafii Szczuczyńskiej* zapisano że: „z powodu zniszczonego dachu, woda zaciekała do kościoła, służba kościelna po każdym deszczu z zakrystyi wodę cebrami wynosiła” (Dudziński i Siemion 2014:66).

Aktualnie istniejąca posadzka powstała z inicjatywy proboszcza ks. Julian Czarnowskiego, który dnia 27.04.1894 roku przyjechał do Szczuczyna i następującymi słowami opisał stan kościoła: „kościół zastałem brudny, **podłoga zniszczona, miejscami ceglana, deski w podłodze prezbiterium ruszały się, jak klawisze w organie**, w prezbiterium około sześciu ławek różnej wielkości i stylu, Ołtarz Wielki wspaniały, ale zniszczony, ściany wewnątrz kościoła obsiadła zielona pleśń. Trzeba się brać do roboty, ale od czego zacząć, kiedy wszystko krzychało wniebogłosy o poprawę. I skąd wziąć pieniędzy, kiedy kasa kościelna pusta, a i proboszcz nie bogaty.” (Dudziński i Siemion 2014:99). Podłoga została na nowo położona za cenę 450 rubli (Dudziński i Siemion 2014:111).

Pierwsza dokumentacja konserwatorska, w powojennej Polsce, została sporządzona w 1959 w związku z wpisem świątyni do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków. W kolejnych inspekcjach w 1959 i 1963 roku stan zachowania kościoła został określony jako bardzo dobry. W 1984 roku stan techniczny oceniono na dobry a w styczniu 1988, wysunięto postulat o **pilną wymianę lub konserwację podłogi**⁶. W następnych latach, aż do roku 2023 obserwowano postępującą degradację posadzki⁷.

⁶ Na podstawie dokumentacji zabytku ujętego w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków (Karta Zielona i Karta Biała)

⁷ Z informacji aktualnego proboszcza wynika to z niedostosowanej do posadzki drewnianej metody czyszczenia kościoła (mycie), która była realizowana przez parafian w ramach tradycji przed każdym ważniejszym obrzędem religijnym.

Stan zachowania

Założenia konserwatorskie

Stan zachowania podłogi w kościele parafialnym w Szczuczynie jest bardzo zły i wymaga bardzo pilnego działania konserwatorskiego. Niezaprzeczalne wartości historyczne obiektu narzucają na współczesnych jak największą trwałość o zachowanie w jak największym stopniu substancji historycznej. Nie ulega wątpliwości, iż stan techniczny podłogi jest tragiczny i wszystkie zarobaczone i zainfekowane elementy konstrukcyjne (legary czy podwaliny) wymagają wymiany. W trakcie demontażu desek należy przeprowadzić analizę wartościującą, która z jednej strony pozwoli ostatecznie określić, który materiał jest oryginalny a które deski są współcześnie wymienione, z drugiej strony pozwoli określić stan techniczny drzewa i jego przydatność jako materiału zabytkowego, ale pełniącego mimo wszystko funkcje użytkowe. Należy przyjąć, iż ponad 50% desek sosnowych będzie musiała być wymieniona na nowe

Bezspornie kompleksowym zabiegom konserwatorskim, bez względu na ocenę stanu zachowania zasługuje ozdobna rozeta i klapy do krypt. Po pełnej konserwacji powinny one wrócić na swoje miejsce.

W miejscach gdzie nie zachowała się posadzka a wykonano wylewki betonowe należy je skuć i przywrócić posadzkę.

Program prac konserwatorskich

1. Wykonanie szczegółowej dokumentacji opisowej i fotograficznej
2. Bardzo ostrożny demontaż istniejącej podłogi. Należy delikatnie usunąć wszystkie gwoździe metodą dłutowania, odcinania od spodu lub metodą na gorąco w ten sposób by nie zniszczyć poszczególnych desek.
3. Przeprowadzenie inwentaryzacji wartościującej i oceniającej stan zachowania i przydatność poszczególnych elementów podłogi do ponownego użycia i użytkowania.
4. Demontaż rozety i płyt do krypt. Szczegółowa inwentaryzacja, delikatne zdjęcie rozety bez wyciągania historycznych gwoździ, z pozostawieniem wszystkich nawarstwień i zmian. (pełna konserwacja pkt **Prace konserwatorskie przy rozecie i klapach wejść do krypt**).

Po etapie demontażu posadzki i opracowaniu inwentaryzacji waloryzującej zdemontowany materiał wymagana jest komisja z udziałem WUOZ w Białymstoku del. w Łomży w celu zaakceptowania

poczynionych ustaleń co do wykorzystania zdemontowanego materiału i zakresu badań archeologicznych.

5. Usunięcie zniszczonej konstrukcji legarów, po wcześniejszym udokumentowaniu ich stanu zachowania i sposobu oraz miejsca lokalizacji.
6. Skucie betonowych wylewek pod ławkami i konfesjonalami oraz w pobliżu ołtarzy.
7. Przeprowadzenie badań archeologicznych dotyczących ewentualnych pochówków znajdujących się pod posadzką (zadanie objęte oddzielnym pozwoleniem WUOZ w Białymstoku delegatura w Łomży.)
8. Przygotowania i uporządkowanie podłoża pod nową posadzkę.
9. Przygotowanie i wykonanie legarów, zgodnych z historyczną formą, zinwentaryzowaną w trakcie demontażu legarów po demontażu desek podłogowych na całej powierzchni nawy głównej i naw bocznych.
10. Prace konserwatorskie przy deskach które zostały zakwalifikowane do ponownego użycia, powierzchniowe oczyszczenie z brudu i wtórnych nawarstwień.
11. Wykonanie napraw stolarskich: miejscowe flekowanie odpowiednio dobranym pod względem gatunku i usłojenia drewnem, kołkowanie.
12. Dezynfekcja i dezynsekcja drewna np. Adolit M flussig, Multi GS lub równoważny.
13. Przygotowanie nowych desek o odpowiednich wymiarach, szerokości powyżej 25 cm, odpowiadającej poszczególnym elementom wcześniej zinwentaryzowanym ale nie nadającym się do ponownego użytku.
Po przygotowaniu propozycji materiałowej i wykończenia estetycznego nowych desek posadzki wymagana jest komisja z udziałem WUOZ w Białymstoku del. w Łomży w celu zaakceptowania przedstawionej propozycji.
14. Opracowanie powierzchni desek w tradycyjny sposób ręcznym strugiem i siekierą.
15. Ułożenie podłogi zgodnie z inwentaryzacją i projektem.
16. Montaż po konserwacji rozety i klap nad wejściami do krypt
17. Zabezpieczenie podłogi olejem konserwatorskim.

Prace konserwatorskie przy rozecie i klapach wejść do krypt

1. Delikatne oczyszczenie powierzchni drewna za pomocą szczoteczek nylonowych i gąbek wishup.

2. Inwentaryzacja i określenie stanu zachowania poszczególnych elementów rozety po demontażu.
3. Wykonanie niezbędnych naprawy zdestruowanych fragmentów poprzez miejscowe flekowanie odpowiednio dobranym pod względem gatunku i usłojenia drewnem, kołkowanie lub wymianę zgodnie z przeprowadzoną inwentaryzacją i oceną stanu zachowania.
4. Należy naprawić zniszczone i rozluźnione połączenia stolarskie zgodnie z tradycyjnymi metodami bez użycia metalowych złączy, gwoździ, wkrętów i śrub.
5. Dezynfekcja i dezynsekcja drewna np. Adolit M flussig, Multi GS lub równoważny.
6. Oczyszczenie wszystkich elementów metalowych gwoździ i ćwieków z produktu korozji.
7. Uzupełnienie brakujących ćwieków lub gwoździ.
8. Zabezpieczenie elementów metalowych kortaniną i preparatami Sika do metalu.
9. Pokrycie elementów metalowych paraloidem B 44 w Acetonie, stanowiącym bezbarwną warstwę ochronną dla metalu.
10. Impregnacja i wzmocnienie elementów drewnianych żywicą syntetyczną np. Osolan lub równoważny.
11. Scalenie estetyczne nowych elementów, fleków, wstawek, kołkowań z historyczną kolorystyką.
12. Olejowania elementów olejem konserwatorskim do elementów drewnianych.
13. Zabezpieczenie powierzchni woskiem konserwatorskim

Prace konserwatorskie przy posadzce ceramicznej w prezbiterium.

1. Wykonanie szczegółowej dokumentacji opisowej i fotograficznej
2. Bardzo ostrożny demontaż uszkodzonych płytek.
3. Wyczyszczenie posadzki za pomocą strumienia podgrzanej pary wodnej.
4. Uzupelnienie brakujacych płytek kształtkami wykonanymi na zamówienie, teksturą i kolorem identycznymi z oryginalnymi
5. Uzupelnienie spoin zaprawą o obniżonej nasiąkliwości Optomur VOR fug lub równoważnym.

Prace przy posadzce w zakrystii południowej

1. Usunięcie płyt paździerzowych z posadzki zakrystii.
2. Przygotowania i uporządkowanie podłoża pod nową posadzkę.
3. Przygotowanie i wykonanie legarów pod drewnianą podłogę.
4. Ułożenie podłogi z desek analogicznych i w analogicznym układzie jak w nawie kościoła.
5. Zabezpieczenie podłogi olejem konserwatorskim.

ARTYSTA PLASTYK
KONSERWATOR DZIEŁ SZTUKI
Przemysław Gorek
mgr Przemysław Gorek
Nr dypl. 5946

ZAŁĄCZNIK NR 1

Inwentaryzacja i ocena stanu zachowania posadzki Kościoła
pw. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie, gm.

loco woj. Podlaskie

Hubert Lepionka

19 Aug
1898 cm

Szczuczyn

2023

Spis treści

Wstęp.....	3
Rys historyczny Kościoła pw. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie w kontekście budowy i przebudowy posadzki drewnianej.....	3
Metodyka dokumentacji.....	4
Ocena stanu zachowania.....	7
Podsumowanie, wnioski konserwatorskie i postulaty.....	9

PODPIS ZAUFANY

**HUBERT
LEPIONKA**
20.08.2023 22:48:02 [GMT+2]

Dokument podpisany elektronicznie
podpisem zaufanym

Wstęp

W maju 2023 na zlecenie Urzędu Gminy w Szczuczynie oraz Parafii pw. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie przeprowadzono inwentaryzację podłogi drewnianej w Kościele pw. Imienia Najświętszej Marii Panny w Szczuczynie wpisanego do rejestru zabytków decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 30.03.1956, pod numerem 10 oraz ocenę stanu zachowania niniejszej podłogi. W trakcie zlecenia wykonano digitalizację zastanego stanu zachowania posadzki za pomocą fotografii lotniczej oraz fotogrametrii mikroskalowej.

Rys historyczny Kościoła pw. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie w kontekście budowy i przebudowy posadzki drewnianej.

Kościół został ufundowany w latach 1701-1708 z funduszu właściciela Szczuczyna Stanisława Antoniego Szczuki¹ i króla Jana III Sobieskiego², który zaprojektował architekt Józef Piola³. Niestety wczesna śmierć fundatora w 1710 roku, jak i nikłe zainteresowanie pracami męża Konstancji Marianne z Potockich Szczukowej⁴ doprowadziły do zahamowania prac budowlanych i skromniejszego wykończenia kościoła od pierwotnie planowanego (Siemion 2019:28–33). Z zachowanych źródeł nie wynika z jakich materiałów była wykonana i jak dokładnie wyglądała podłoga świątyni w swojej pierwotnej formie w XVII w.

Dopiero w okresie porozbiorowym, w XIX wieku, w 1817 sporządzono inwentarz, w którym kościół jest opisany jako „murowany, dachówką kryty, mający podłogę drewnianą, w ogóle, że znajduje się w stanie dobrym po „reperowaniu” w latach 1809-1810 przed administratorem ks. J.

¹ **Stanisław Antoni Szczuka herbu Grabie**, pseud. Candidus Veronensis, Szczerota Prawdzicki (zm. 19 maja 1710 w Warszawie) – podkanclerzy litewski w 1699 roku, referendarz koronny w 1688 roku, regent kancelarii większej koronnej w latach 1684–1688, cześnik wiski w 1682 roku, sekretarz królewski w 1675 roku, starosta lubelski w latach 1687–1710, pisarz polityczny."

² **Jan III Sobieski herbu Janina** (ur. 17 sierpnia 1629 w Olesku, zm. 17 czerwca 1696 w Wilanowie) – król Polski od 1674, hetman wielki koronny od 1668, hetman polny koronny od 1666, marszałek wielki koronny od 1665, chorąży wielki koronny od 1656, starosta jaworowski w latach 1644–1664, krasnostawski, kałuski po 1668 roku, stryjski po 1660 roku, gniewski w latach 1667–1696, barski w latach 1669–1672, międzyłęski w latach 1673–1696, osiecki w latach 1673–1696, pucki w latach 1678–1696."

³ **Józef Piola** (ur. 1669? w San Mamete, zm. 11 grudnia 1715 w Warszawie) – polski architekt pochodzenia włoskiego, przedstawiciel baroku.

⁴ **Konstancja Marianna z Potockich Szczukowa** (zm. 1733) – patronka, starościanka jabłonowska, podkanclerzyna pochodząca z kalwińskiej linii Potockich, wychowanka dworu królowej Marii Kazimiery Sobieskiej, żona Stanisława Antoniego Szczuka, córka Bogusława Potockiego i Heleny Teofili z Kurozwęk Męcińskiej."

Falkowskiego”(Siemion 2019:53). Świątynia w pierwszej ćwierci XIX w. miała być ofiarą licznych dewastacji i kradzieży oraz zaniedbań. W 1821 roku w *Księdze Złotej Rafii Szczuczyńskiej* zapisano że: „z powodu zniszczonego dachu, woda zaciekała do kościoła, służba kościelna po każdym deszczu z zakrystyi wodę cebrami wynosiła” (Dudziński i Siemion 2014:66).

Aktualnie istniejąca posadzka powstała z inicjatywy proboszcza ks. Julian Czarnowskiego, który dnia 27.04.1894 roku przyjechał do Szczuczyna i następującymi słowami opisał stan kościoła: „kościół zastałem brudny, **podłoga zniszczona, miejscami ceglana, deski w podłodze presbyteryum ruszały się, jak klawisze w organie**, w presbyteryum około sześciu ławek różnej wielkości i stylu, Ołtarz Wielki wspinały, ale zniszczony, ściany wewnątrz kościoła obsiadła zielona pleśń. Trzeba się brać do roboty, ale od czego zacząć, kiedy wszystko krzychało wniebogłosy o poprawę. I skąd wziąć pieniędzy, kiedy kasa kościelna pusta, a i proboszcz nie bogaty.”(Dudziński i Siemion 2014:99). Podłoga została na nowo położona za cenę 450 rubli (Dudziński i Siemion 2014:111).

Pierwsza dokumentacja konserwatorska, w powojennej Polsce, została sporządzona w 1959 w związku z wpisem świątyni do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków. W kolejnych inspekcjach w 1959 i 1963 roku stan zachowania kościoła został określony jako bardzo dobry. W 1984 roku stan techniczny oceniono na dobry a w styczniu 1988, wysunięto postulat o **pilną wymianę lub konserwację podłogi**⁵. W następnych latach, aż do roku 2023 obserwowano postępującą degradację posadzki⁶.

Metodyka dokumentacji

Przystępując do prac inwentaryzacyjnych za cel obrano sobie jak najdokładniejsze zadokumentowanie istniejącego stanu posadzki kościelnej. Wybrano metodę fotogrametryczną *structure from motion* ⁷, polegającą na seryjnych zdjęciach lotniczych wykonywanych dronem poruszającym się we wnętrzu kościoła. Przed przystąpieniem do pracy kościół oczyszczono z lekkiego wyposażenia na czas dokumentacji. Pozyskane fotografie obrobiono następnie z wykorzystaniem oprogramowania Agisoft Photoscan. Wykonano 313 fotografii z wysokości 5 metrów dronem o matrycy 1" CMOS rozmiar piksela 2.4µm i rozdzielczością 5472x3078 pix. Dodatkowo wykonano fotografie z

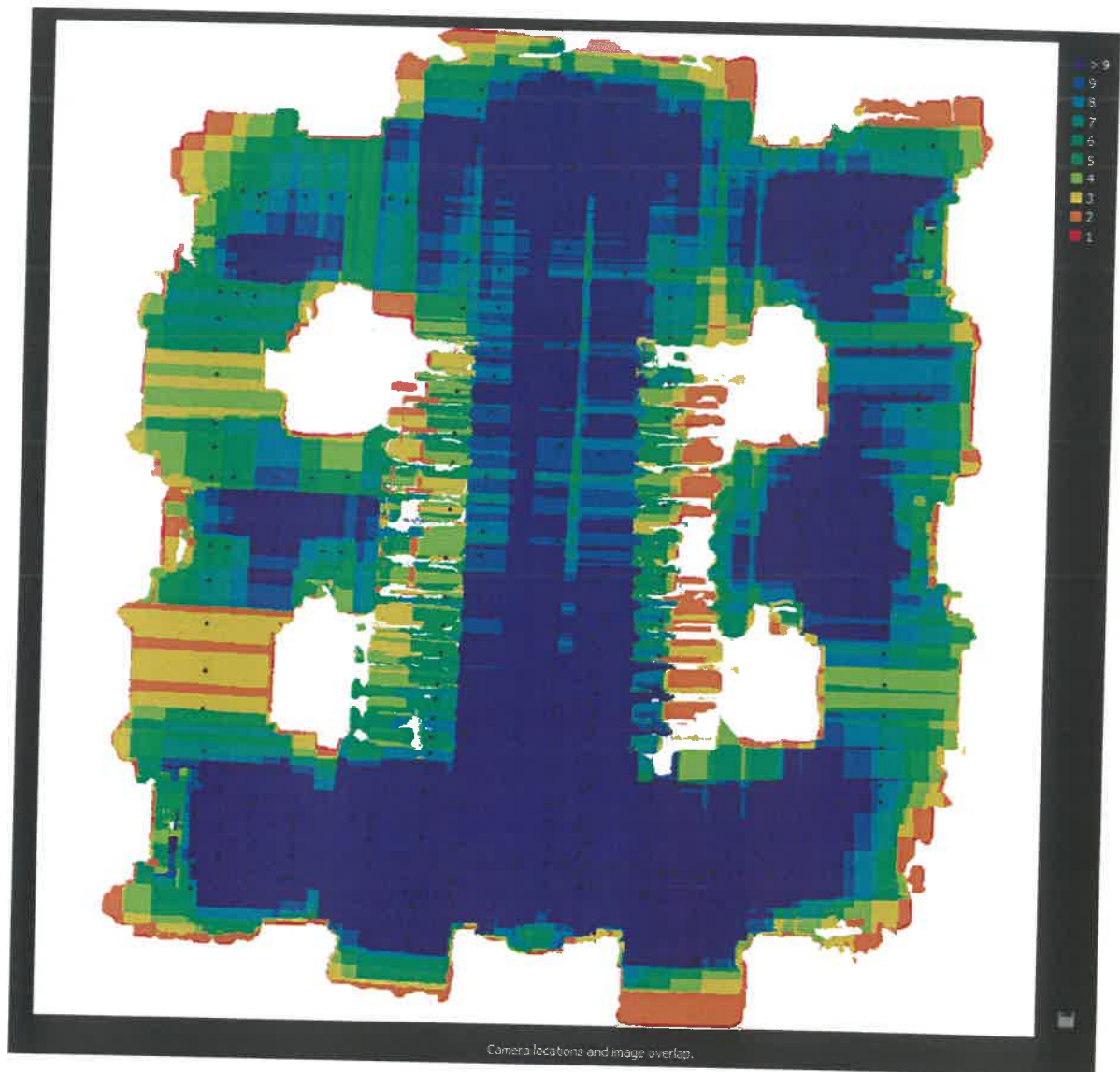
⁵ Na podstawie dokumentacji zabytku ujętego w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków (Karta Zielona i Karta Biała)

⁶ Z informacji aktualnego proboszcza wynika to z niedostosowanej do posadzki drewnianej metody czyszczenia kościoła (mycie), która była realizowana przez parafian w ramach tradycji przed każdym ważniejszym obrzędem religijnym.

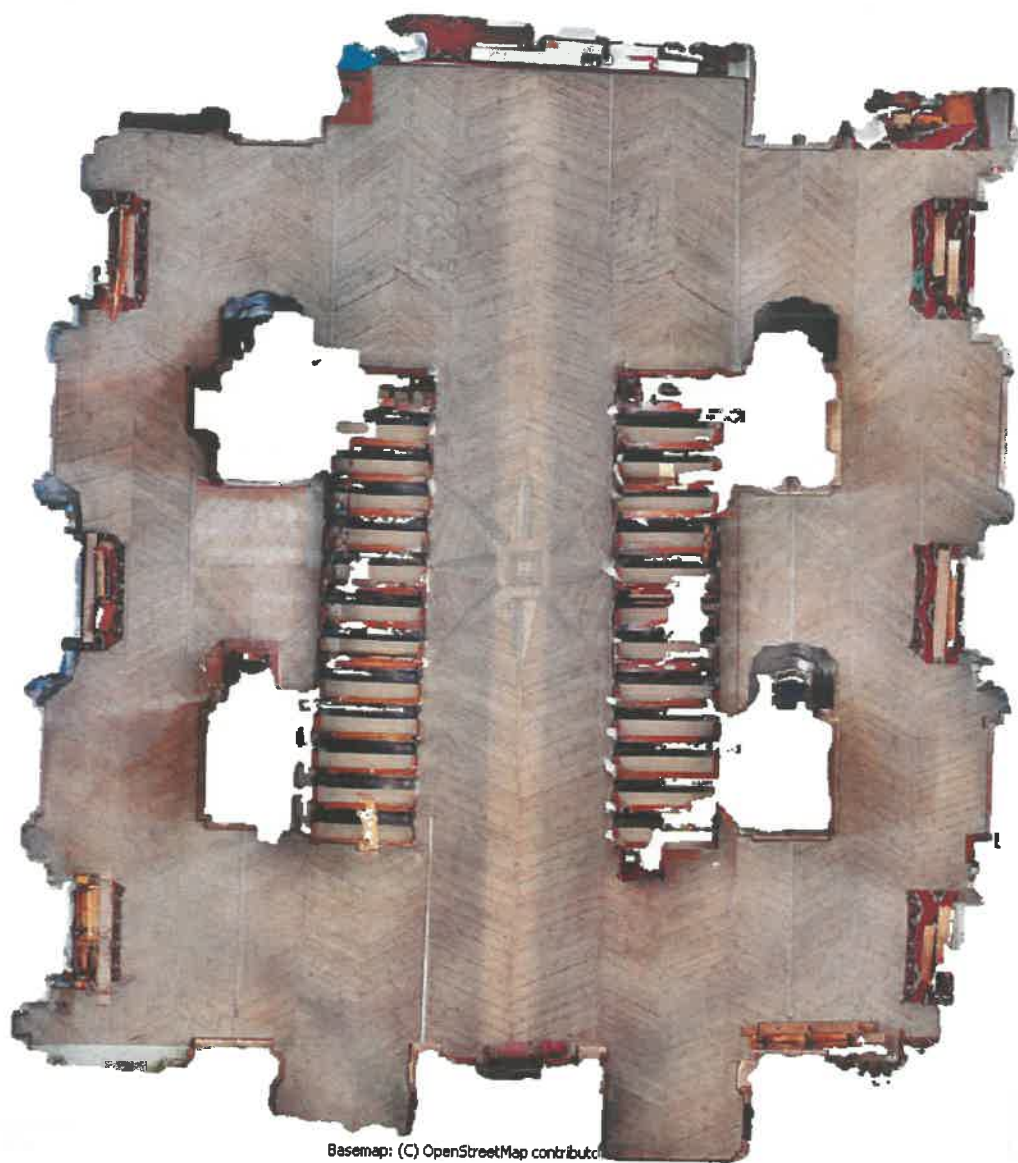
⁷ **Structure from motion** (SFM) to technika obrazowania w zakresie fotogrametrycznym służąca do szacowania trójwymiarowych struktur na podstawie dwuwymiarowych sekwencji obrazów, które mogą być sprzężone z lokalnymi sygnałami ruchu.

pułapu 10 m. oraz 15 m. ukazujące bardziej ogólny stan zachowania posadzki, a których nie wykorzystano do uzyskania ortofotomapy posadzki.

W elekcie uzyskano ortofotomapę o gęstości 0,92 mm/pix oraz model trójwymiarowy, które są integralną częścią tego raportu.

ryc. 1 Raport pokrycia ortofotomapy. Opr. H.Lepionka

ryc. 2 Ortofotomapa posadzki. Opr. H. Lepionka

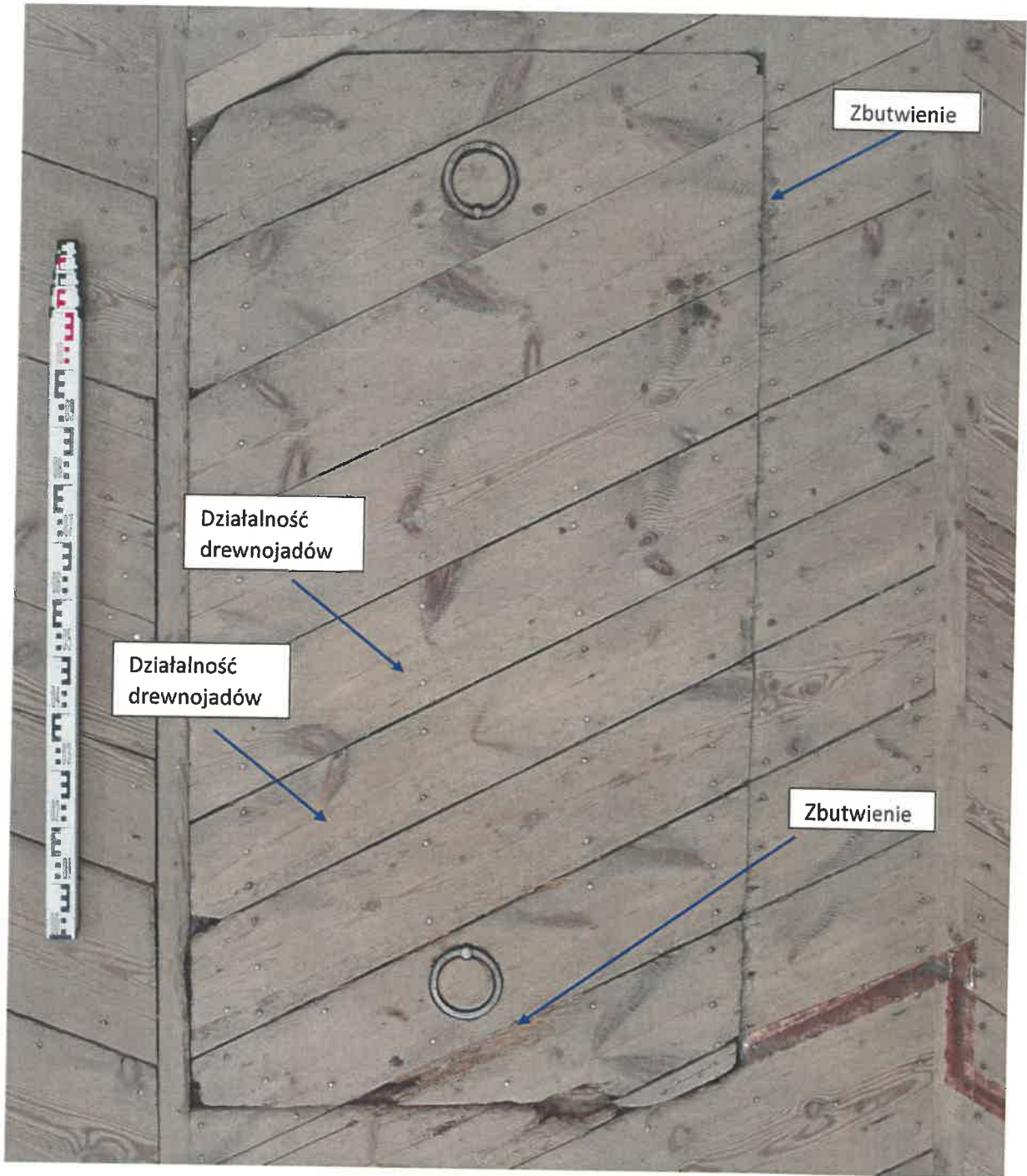

ryc. 3 Model 3D posadzki. Opr. H. Lepionka

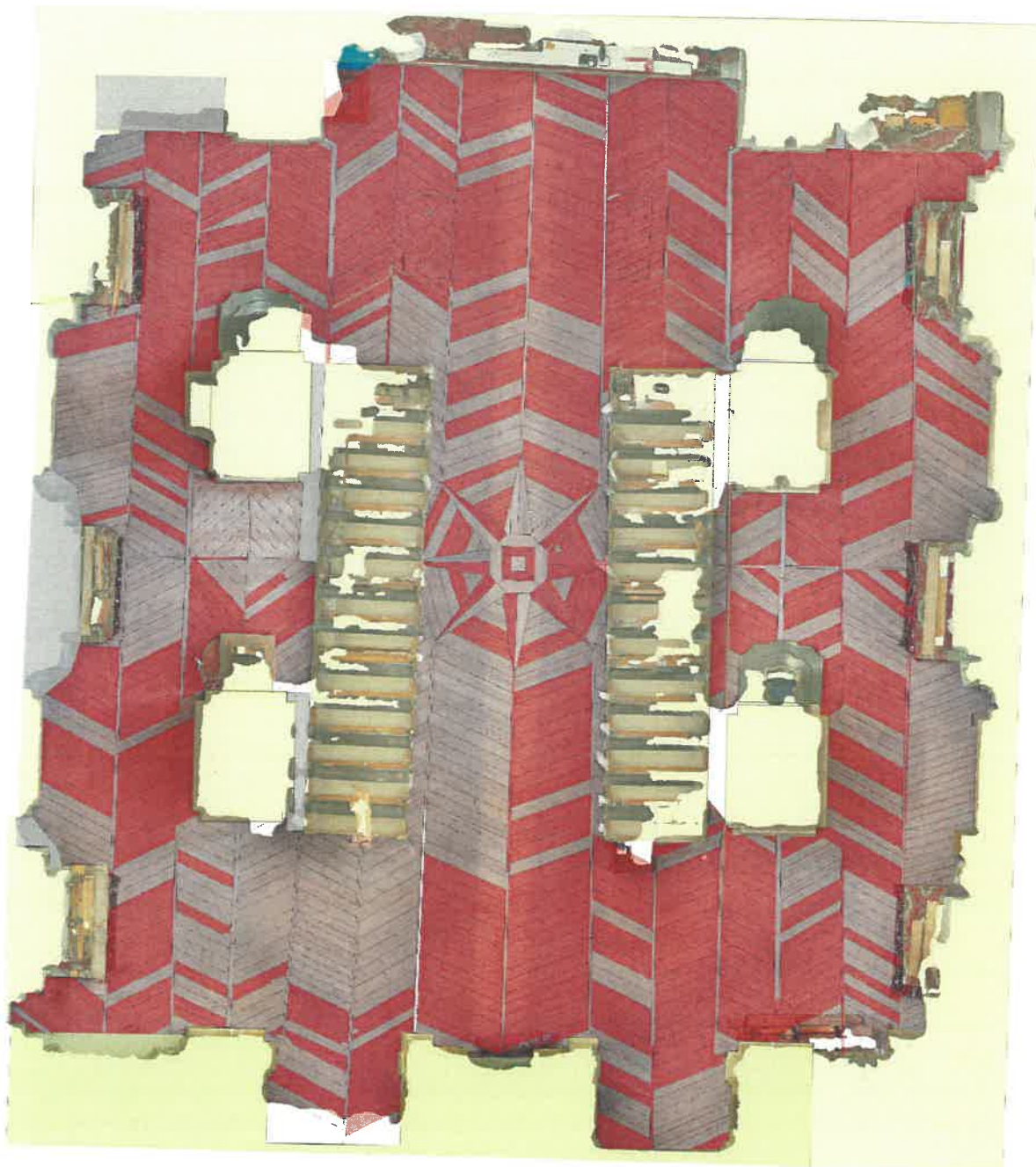
Ocena stanu zachowania

Podczas prac inwentaryzacyjnych przeanalizowano stan zachowania posadzki kościoła. Ustalono co następuje. Posadzkę wykonano z desek z drewna iglastego w układzie jodełkowym w ramach siedmiu trawersów. Pośrodku umieszczono stylizowaną w analogiczny sposób ośmioramienną gwiazdę będącą prawdopodobnie nawiązaniem do herbu Szczuczyna. Na jej środku przy pomocy gwoździ wybito napis *19 Aug 1898 an*, który umożliwia dokładne wydatowanie zakończenia prac nad istniejącą posadzką na 19.08.1898 roku.

Zrejestrowano duże ubytki w poszczególnych deskach sosnowych posadzki. Źródłem uszkodzeń przede wszystkim jest działalność drewnojadów które doprowadziły do zdewastowania materiału podłogi. Ślady pyłu drewnianego wskazują dobitnie, że proces jest nadal aktywny i zagraża całej stolarce kościoła, a także zachowanym trumnom w kryptach. Drugą grupą zniszczeń są zbutwiałe i rozwarstwiające się deski, najprawdopodobniej z powodu nadmiernej wilgoci w kościele. Za trzecią grupę zniszczeń uznać można widoczne ślady użytkowania podłogi w miejscu publicznym (np. pęknięcia związane z długotrwałym i intensywnym użytkowaniem jak i ich naprawy, głębokie rysy i zadrapania oraz „rozejście się” desek). Sporządzono mapę zniszczeń, która ukazującą skalę zniszczonej posadzki. Aktualny stan jest katastrofalny, zniszczenia osiągają około 80 % całej posadzki.

ryc. 4 Przykład zniszczeń posadzki. Kłapa krypty północnej. Opr. H. Lepionka

ryc. 5 Mapa zniszczeń posadzki. Opr. H. Lepionka

Podsumowanie, wnioski konserwatorskie i postulaty

Na podstawie przeprowadzonej inwentaryzacji posadzka w kościele pw. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie, gm. loco woj. Podlaskie powinna zostać **poddana co najmniej gruntownemu remontowi lub całkowitej wymianie, zachowującej rodzaj i gatunek materiału oraz wątki obecnie istniejącej podłogi**. Wynika to z faktu prawie całkowitego jej zdewastowania przez szkodniki oraz procesy gnilne. Prace powinny zostać przeprowadzone zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2022, poz. 840 ze zm.), tj. art. 36 ust. 2 pkt. 1, art. 37a lub art. 37c (w zależności od rodzaju prowadzonych prac).

Nowa posadzka powinna zostać wykonana w analogiczny sposób do tej dziś zachowanej z wykorzystaniem drewna występującego naturalnie na terenach Północno – Wschodniej Polski. Układ poszczególnych trawersów desek i ich wymiary powinien zostać odtworzony. Stylizowany zwornik z datą powinien zostać wydobyty oraz zakonserwowany, a także zainwentaryzowany jako zabytek ruchomy kościoła. Podobna metodyka powinna zostać zastosowana do klap zamykających krypty kościelne. W trakcie prac budowlanych należy przeprowadzić nadzór archeologiczny, z powodu możliwości natrafienia na struktury nieznanymi krypt, a także jednostkowych pochówków pod podłogą kościoła.

ZAŁĄCZNIK NR 2

WYNIKI BADAŃ DENDROLOGICZNYCH

ZABYTKOWA PODŁOGA KOŚCIOŁA PARAFII P.W. IMIENIA NAJŚWIĘTSZEJ MARYI PANNY

NAZWA ZADANIA:

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

Lokalizacja:

Szpitalna 1,
19-230 Szczuczyn
działka nr ewid. 857
obręb Szczuczyn
gmina Miasto Szczuczyn
pow. grajewski
woj. podlaskie

Wykonawca:

EkoExpert

Doradztwo Ekologiczne i Gospodarcze

EkoExpert Doradztwo Ekologiczne i Gospodarcze Sp. z o.o.
ul. Pochyła 4/3, 15- 790 Białystok
tel./fax.: (85) 744 44 60 | e-mail : biuro@ekoexpert.com.pl

Opracowanie

Autor:

Dr n. biol. Mikołaj Pruszyński

kom. 721 086 428

e-mail: mikolaj.pruszynski@npi.pl

Kurowo, 2023

Dr Mikołaj Pruszyński

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

Spis treści

1. Wstęp	3
2. Rys historyczny i stan obecny	3
2.1. Rys historyczny	3
2.2. Stan obecny	4
3. Wyniki badań własnych	12
4. Inne niż podłoga elementy drewniane wyposażenia kościoła parafii p.w. NMP w Szczuczynie – potencjalny „rezerwuar” szkodników	22
5. Podsumowanie wyników badań oraz wytyczne konserwatorskie	26
6. Dokumentacja fotograficzna	28

Dr Mikołaj Pruszyński

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

1. WSTĘP

Niniejsze opracowanie powstało na potrzebę sporządzenia kompleksowej dokumentacji dotyczącej prac konserwatorskich, **obejmujących powierzchnie zabytkowej podłogi drewnianej** kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie, pod adresem 19-340, ul. Szpitalna 1.

Treść wyników badań, zawartych w niniejszym opracowaniu może być wykorzystywana jako integralna część dokumentów wymaganych zarówno przez organy lokalnej władzy wykonawczej jak i administracji rządowej.

2. RYS HISTORYCZNY ORAZ STAN OBECNY.

2.1. Rys historyczny

Przedmiotem badań była podłoga drewniana naw kościoła. Badania historyczne wykazują, że zarówno kościół jak i budynki klasztoru i kolegium od momentu wzniesienia do czasów współczesnych przetrwały w stanie nienaruszonym. Niestety to stwierdzenie nie dotyczy omawianego elementu wyposażenia kościoła – podłogi.

Pierwsze wzmianki literaturowe datują rozpoczęcie prac budowlanych (fundamenty) na wiosnę 1698 roku, natomiast do budowy murowanego kościoła przystąpiono w 1701 roku. Konsekracja kościoła (zapewne już z podłogą drewnianą) nastąpiła w roku 1743 roku. Wówczas także cała świątynia miała podłogę drewnianą.

W drugiej połowie XIX wieku rozpoczęto prace remontowe przy budynku kościoła, natomiast poważniejszy remont wewnątrz oraz rozbudowa kościoła nastąpiła – latem 1898 roku. W czasie remontu, trwającego od 2 lipca do 6 grudnia cała powierzchnia podłogi drewnianej została przełożona. Tym samym, wiek obecnej podłogi drewnianej kościoła datuje się na 125 lat.

Cała powierzchnia (za wyjątkiem elementów rozety) pokrycia podłogowego była wykonana z desek sosnowych, o różnej szerokości, z drewna o niskiej bonitacji. Jedynym wyjątkiem są fragmenty rozety, a konkretnie części ramion ośmioramiennej gwiazdy – wykonane (zapewne do uzyskania kontrastu) z drewna dębowego. Ponieważ całkowity koszt prac wykończenia wnętrza kościoła (w tym remont ołtarza głównego, obrazu Matki Bożej Łaskawej, Św. Mikołaja, i innych, nabycie nowego tabernakulum) wyniósł 6577 rubli.

Można wnioskować, że wykonanie w ramach tej kwoty nowej podłogi wymagało oszczędności, co rzutowało zapewne na jakość materiału budulcowego. Sam materiał – deski

Dr Mikołaj Pruszyński

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

sosnowe, ich różna szerokość, ilość sęków wskazują na stosunkowo niską jakość budulca. Zapewne ten czynnik rzutował na stopień odporności powstałego pokrycia podłogowego na działanie biotycznych i abiotycznych czynników mających wpływ na niego. Podłoga była układana sposobem „w jodełkę”, stanowiąc przeważnie „mozaikę” desek o różnej szerokości, układanej w miarę równomiernie, dotrzymując się dobierania mniej-więcej szerokości desek jedynie w obrębie poszczególnych „półjodełek”.

2.2 Stan obecny – ogólny opis

Praktycznie całą powierzchnię podłogi cechuje bardzo zaawansowany stan większych lub mniejszych ubytków, brak jakiegokolwiek warstwy ochronnej w postaci lakieru, oleju czy farby, a nawet ich śladów z przeszłości. Widoczne liczne ślady napraw fragmentów podłogi, z różnych przedziałów czasowych. Ogólny charakter śladów napraw świadczy o tym, że były prowadzone one na bieżąco, likwidując jedynie większe ubytki. Miejsca większych ubytków w łączeniach elementów „jodełek” zapewne w latach wcześniejszych przykrywaną blachą miedzianą (Fot. 1).

Fot. 1 Łączenie przykryte blachą

W latach późniejszych – wypełniano innymi elementami drewnianymi, np. wypełnianie sklejką ubytków pomiędzy łączeniami desek, uzupełnianie zniszczonych fragmentów desek (Fot. 2).

Dr Mikołaj Pruszyński

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

Fot. 2 Wypełnienie ubytku sklejką

Ubytki wypełniano doraźnie dodatkowymi fragmentami/listwami drewnianymi (Fot. 3)

Fot. 3 Uzupełnienie listwą drewnianą

Dr Mikołaj Pruszyński

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

Istniały również przypadki, gdzie przykrywano ubytki od góry deskami (Fot. 4)

Fot. 4 Ubytek przykryty deską

W częściach podłogi najczęściej „używanych” przez wiernych są liczne mniejsze lub większe ubytki, całkowicie pozbawione budulca, na skutek wycierania, uszkodzenia przez szkodniki drewna (Fot. 5).

Fot. 5 Ubytki w drewnie (1)

Dr Mikołaj Pruszyński

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

Fot. 6 Ubytki w drewnie (2)

Fot. 7 Ubytki w drewnie (3)

Dr Mikołaj Pruszyński

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

Fot. 8 Ubytki w drewnie (4)

Fot. 9 Ubytki w drewnie (5)

Fot. 10 Ubytki w drewnie (6)

Dr Mikołaj Pruszyński

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

Fot. 11 Ubytki w drewnie (7)

Fot. 12 Ubytki w drewnie (8)

Fot. 13 Ubytki w drewnie (9)

Dr Mikołaj Pruszyński

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

Jak pokazał wywiad środowiskowy, co najmniej kilka razy do roku cała powierzchnia podłogi z okazji większych uroczystości kościelnych była sprzątana przez wiernych „na mokro”, tzn. była myta w tradycyjny sposób przy pomocy wody oraz ścierek. Mówiąc inaczej, przez ponad 100 lat powierzchnia pokrycia podłogowego, pozbawionego jakiegokolwiek pokrycia ochronnego była mocno zwilżana, poczym schła w sposób naturalny. Ubytki pokrycia oraz liczne otwory wynikłe w postaci aktywności owadów - szkodników drewna sprzyjały przenikaniu wody w głąb pokrycia.

Praktycznie cała powierzchnia pokrycia podłogowego cechuje się licznymi śladami działalności życiowej owadów – ksylofagów (Fot. 14).

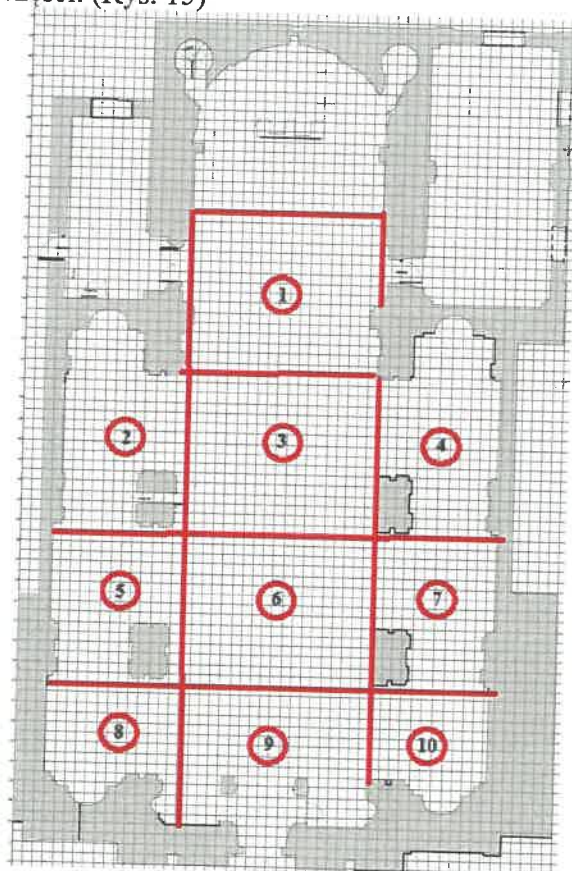

Fot. 14 Ślady działalności owadów w drewnie

Dotyczy to w zasadzie każdego elementu budulcowego stanu pierwotnego, w mniejszym stopniu elementów uzupełniających, wkomponowanych w trakcie remontów doraźnych. Bardziej szczegółowo kwestia uszkodzenia elementów podłogi przez czynniki biologiczne jest przedstawiona poniżej.

3. WYNIKI BADAŃ WŁASNYCH

Celem zbadania stopnia oraz procentowego udziału powierzchni elementów zaatakowanych przez ksylofagi oraz grzyby domowe powierzchnia pokrycia podłogowego była podzielona na 10 części. (Rys. 15)

Fot. 15 Schemat podziału posadzki na strefy badawcze

Na każdej z powierzchni oceniano stopień oraz procentowy udział uszkodzeń. W miarę możliwości pobierano próbki przekrojów drewna. Niestety stopień wewnętrznej destrukcji elementów był na tyle duży, że nie było możliwości wywiercania próbek przy pomocy koronek – przy przewierceniu kilku milimetrów górnej części pokrycia reszta zamieniała się w pył. Dotyczy to wszystkich 10 powierzchni pokrycia podłogowego. Starano się uzyskiwać poszczególne elementy w miejscach, gdzie można było je pozyskać odsłaniając fragmenty pokrycia już wykruszone. W zasadzie stan próbek był identyczny na wszystkich 10 powierzchniach. Na każdej z powierzchni prowadzono dokumentację fotograficzną celem uchwycenia charakteru i stopnia porażenia. Wyniki oceny stopnia uszkodzenia przedstawiono w tabeli.

Tabela 1 Stopień porażenia biologicznego pokrycia podłogowego na poszczególnych powierzchniach.

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

Nr powierzchni	Stan uszkodzenia	Procentowy udział uszkodzonych elementów pokrycia
1	Liczne otwory – ślady działalności ksylofagów. Liczne uszkodzenia fizyczne .Dotyczy głównie strefy bieli poszczególnych elementów drewnianych	75% powierzchni ogólnej
2	Liczne otwory – ślady działalności ksylofagów. Liczne uszkodzenia fizyczne .Dotyczy głównie strefy bieli poszczególnych elementów drewnianych, mało liczne przypadki zaatakowania strefy twardzieli elementów drewnianych	80% powierzchni ogólnej
3	Liczne otwory – ślady działalności ksylofagów. Liczne uszkodzenia fizyczne .Dotyczy głównie strefy bieli poszczególnych elementów drewnianych. Sporadyczne przypadki zaatakowania strefy twardzieli elementów drewnianych	80% powierzchni ogólnej
4	Liczne otwory – ślady działalności ksylofagów. Liczne uszkodzenia fizyczne .Dotyczy głównie strefy bieli poszczególnych elementów drewnianych. mało liczne przypadki zaatakowania strefy twardzieli elementów drewnianych	85 % powierzchni ogólnej
5	Liczne otwory – ślady działalności ksylofagów. Liczne uszkodzenia fizyczne .Dotyczy głównie strefy bieli poszczególnych elementów drewnianych. Dość liczne przypadki zaatakowania strefy twardzieli elementów drewnianych	90% powierzchni ogólnej
6	Liczne otwory – ślady działalności ksylofagów. Liczne uszkodzenia fizyczne .Dotyczy głównie strefy bieli poszczególnych elementów drewnianych. Dość liczne przypadki zaatakowania strefy twardzieli elementów drewnianych.	100% powierzchni ogólnej
7	Liczne otwory – ślady działalności ksylofagów. Liczne uszkodzenia fizyczne .Dotyczy głównie strefy bieli poszczególnych elementów drewnianych. Dość liczne przypadki zaatakowania strefy twardzieli elementów drewnianych	90% powierzchni ogólnej
8	Liczne otwory – ślady działalności ksylofagów. Liczne uszkodzenia fizyczne .Dotyczy głównie strefy bieli	90 % powierzchni ogólnej

	poszczególnych elementów drewnianych. Dość liczne przypadki zaatakowania strefy twardzieli elementów drewnianych	
9	Liczne otwory – ślady działalności ksylofagów. Liczne uszkodzenia fizyczne .Dotyczy głównie strefy bieli poszczególnych elementów drewnianych.Liczne przypadki zaatakowania strefy twardzieli elementów drewnianych	100 % powierzchni ogólnej
10	Liczne otwory – ślady działalności ksylofagów. Liczne uszkodzenia fizyczne .Dotyczy głównie strefy bieli poszczególnych elementów drewnianych. Liczne przypadki zaatakowania strefy twardzieli elementów drewnianych	100 % powierzchni ogólnej

Jak przedstawiono w powyższej tabeli, około 90 % elementów drewnianych pokrycia podłogowego nosi ślady intensywnego porażenia przez ksylofagi oraz grzyby domowe.

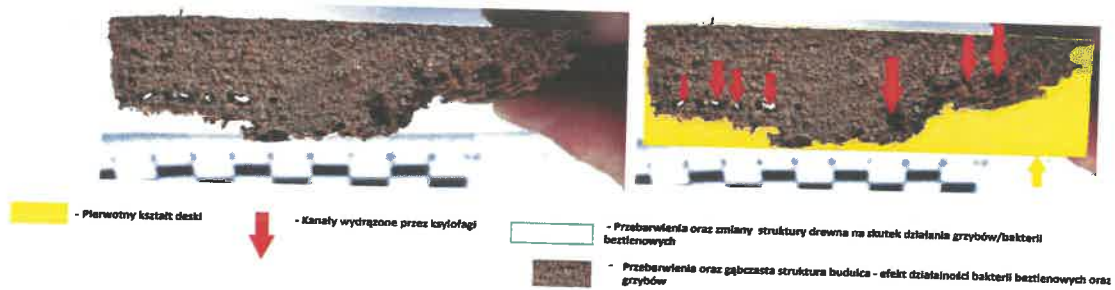
Uzyskane próbki cechuje wysoki stopień podobieństwa. Uogólniając, w przekroju charakteryzują się one kilkoma wspólnymi cechami:

1. Jednolita, kilkumilimetrowa górna warstwa elementu, z licznymi otworami wydrążonymi przez szkodniki w strefie bieli, oraz mniej licznymi w strefie twardzieli. Warstwa zachowana w ten sposób na skutek specyfiki biologii szkodników (unikają one konsumpcji górnej warstwy drewna), jak i na skutek „ugniecenia” osłabionych dolnych partii budulca przez poruszających się „na zewnątrz” ludzi. Oprócz faktu istnienia otworów sprawia pozory mało uszkodzonej;
2. Bardzo zaawansowana destrukcja środkowej części elementu. Liczne kanały świadczące o aktywności biologicznej szkodników, w tym wypełnione odchodami. Liczne przebarwienia świadczące o aktywności grzybów oraz bakterii beztlenowych.
3. Całkowita destrukcja dolnych partii elementu. Większość elementu zamieniona w pył – odchody działalności ksylofagów oraz działalności grzybów.

Przykładowy obraz powyższego przedstawiono na rysunku poniżej:

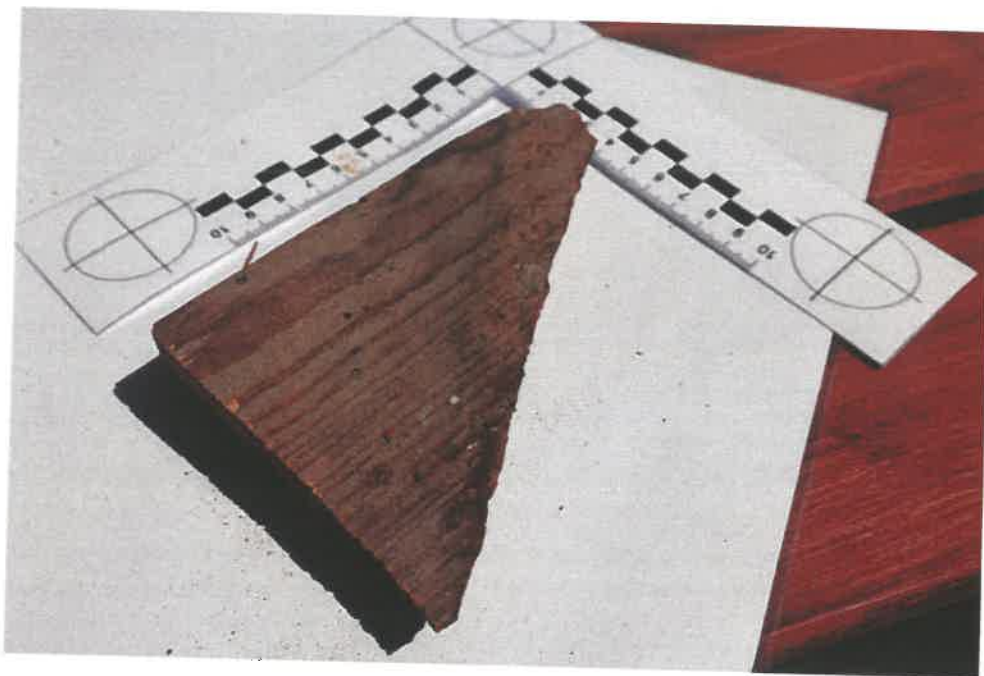
Dr Mikołaj Pruszyński

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

Fot. 16 Schemat destrukcji drewna - działalność ksylofagów, bakterii i grzybów

Jak już wspomniano powyżej, górna warstwa daje wrażenie nieznacznych uszkodzeń. Natomiast dopiero po odwróceniu elementu pokrycia uwidacznia się prawdziwa skala destrukcji (Fot. 17):

Fot. 17 Destrukcja drewna - warstwa górna
Element deski podłogowej - wygląd od góry. Należy zwrócić uwagę na zaledwie jeden widoczny kanał wydrążony na powierzchni deski.

Dr Mikołaj Pruszyński

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

Fot. 18 Destrucja drewna - warstwa dolna

Dla porównania, ten sam element deski podłogowej - wygląd od dołu.

Z uwagi na jednolity wygląd górnej partii pokrycia, brak zróżnicowania w stopniu eksploatacji różnych części pokrycia oraz na brak zróżnicowania w sposobie konserwacji pokrycia można domniemywać, że charakter uszkodzeń i skala destrukcji dotyczy całej partii dolnej powierzchni podłogowej. Brak przesłanek ku twierdzeniu, że jakieś części pokrycia mniejszym stopniu były poddane oddziaływaniu ksylofagów, grzybów oraz bakterii. Potwierdzają to inne próbki drewna, pochodzące z różnych części powierzchni (Fot. 19-21):

Fot. 19 Próbki drewna - poziom eksploatacji (1)

Dr Mikołaj Pruszyński

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

Fot. 20 Próbki drewna - poziom eksploatacji (2)

Fot. 21 Próbki drewna - poziom eksploatacji (3)

W zasadzie na potrzeby niniejszego pracowania nie ma znaczenia określenie gatunkowe tak owadów - szkodników drewna jak i rodzajów grzybów domowych, które „zainfekowały” drewno. Pod kątem oceny stanu fizycznego budulca podłogi nie ma znaczenia przynależność gatunkowa szkodników w nich występujących. Nie mniej jednak podjęto próbę określenia przynależności gatunkowej owadów – ksylofagów, które spowodowały (i, co

Dr Mikołaj Pruszyński

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

gorsze – powodują nadal) zniszczenie pokrycia podłogowego. Są nimi kolatek domowy *Anobium punctatum* (Fot.22) oraz spuszczel pospolity *Hylotrupes bajulus* (Fot.23). Obydwa są pospolitymi przedstawicielami owadów ksylofagów, wyrządzającymi znaczne szkody w drewnianych konstrukcjach budowlanych.

Fot. 22 Kolatek domowy *Anobium punctatum*

Fot. 23 Spuszczel pospolity *Hylotrupes bajulus*

Poniżej przedstawiono ważne w kontekście niniejszego opracowania elementy biologii zarówno wymienionych szkodników ale też grzybów domowych. Wyłuszczenia w tekście

(własne) będą dotyczyły odniesień do opisanego wyżej stanu obecnego pokrycia podłogowego – przedmiotu niniejszego opracowania.

Obydwa w/wymienione gatunki to owady żerujące w drewnie powietrzno-suchym. Nawet wewnątrz tej grupy szkodników drewna istnieje zróżnicowanie wśród owadów dotyczące preferowanego rodzaju drewna. Kołatek i spuszczel mogą rozwijać się również w **drewnie wilgotnym i zagrzybionym**.

Kołatek domowy to obok spuszczela pospolitego najgroźniejszy występujący na terenie Polski szkodnik drewna. Niszczy on drewniane konstrukcje w budynkach, wystrój i wyposażenie wewnątrz. **Kołatek domowy żeruje głównie w bielu, ale zdarza mu się również naruszać twardziel zwłaszcza w przypadku drewna nadpsutego przez grzyby i zawilgoconego**. Postaci dorosłe kołatka domowego pojawiają się od kwietnia do końca sierpnia. Po kopulacji samice składają jaja pojedynczo lub w grupach w szparach drewna i wcześniejszych otworach wylotowych chrząszczy. Jaja składane są przez samice spuszczela pospolitego bezpośrednio po kopulacji. Składane są one w partiach. Ilość jaj w poszczególnych partiach może się znacząco różnić. W jednej partii jaj może być od kilku do kilkudziesięciu sztuk jaj, ale zdarzają się też partie jaj spuszczela pospolitego w których jest nawet 100 lub 200 jaj tego szkodnika drzew. Jaja składane są przez samice spuszczela za pomocą pokładełka w szparach w drewnie i na jego powierzchni. Samice spuszczela starannie wybierają miejsca, w których złożą jaja. Na ich wybór wpływ ma nasłonecznienie i stan powierzchni drewna. Do składania jaj preferują one miejsca dobrze nasłonecznione oraz **szorstkie drewno z licznymi szczelinami lub przetarciami**. Zazwyczaj samice spuszczela pospolitego składają około 200 jaj niemniej szczególnie wyrośnięte samice spuszczela pospolitego mogą złożyć nawet do 500 jaj.

Spuszczel pospolity najchętniej żeruje w drewnie sosnowym i jest to najpopularniejszy szkodnik drewna sosnowego. Szkodniki drewna spuszczele spotkać można w różnych gatunkach drewna w tym także w drewnie liściastym. Z pewnością miano najpopularniejszego szkodnika drewna sosnowego odnosi się do spuszczela również dlatego że jest to drewno najczęściej wykorzystywane w budownictwie w Polsce. **Z kolei szkodnik drewna kołatek domowy preferuje drewno liściaste ale jest to także szkodnik drewna którego spotkać można w różnych gatunkach drewna**. Szkodniki drewna mają różne preferencje jeśli chodzi o wiek drewna. Spuszczele są szkodnikami drewna które wolą drewno świeże mające 1 rok - 20 lat, **ale spotykamy je także w drewnie mającym 150-250 lat**. Z

Dr Mikołaj Pruszyński

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

kolei szkodnik drewna **kołatek** wybiera drewno starsze i można go często spotkać w drewnie kilkusetletnim.

Niejednokrotnie oba gatunki szkodników drewna tj. spuszczela pospolitego i kołatka domowego można spotkać na jednym obiekcie i nawet w jednym elemencie drewnianym.

Drażone przez ksylofagi w drewnie korytarze mogą przyczyniać się też do zwiększenia podatności drewna na działalność różnego rodzaju grzybów i innych organizmów. Owady żerujące w drewnie powodują obniżenie wartości technicznej drewna. Z tego powodu nazywane są one szkodnikami technicznymi drewna. Sporadycznie owady żerujące w drewnie mogą też powodować zniszczenia w innych niż drewno materiałach. Dzieje się tak przede wszystkim w sytuacjach, gdy materiały te stanowią przeszkodę dla owadów dorosłych opuszczających drewno w którym żerowały jako larwy. W takich sytuacjach szkodniki drewna mogą uszkadzać blachy wykonane z metali takich jak na przykład aluminium, cyna, miedź, srebro i cynk. Szkodniki drewna mogą uszkadzać również przedmioty papierowe, gumowe, obrazy.

Grzyby

Jednym z podstawowych warunków występowania grzybów domowych jest obecność odpowiedniego pożywienia, które w danym wypadku stanowi dla nich drewno, znajdujące się we wszystkich prawie budynkach. Grzyby domowe atakują zarówno drewno gatunków iglastych, jak i liściastych, z tym że drewno gatunków iglastych, jak jodła, świerk, sosna, łatwiej ulega rozkładowi niż drewno gatunków liściastych, np. dąb. Następnym niezbędnym warunkiem do rozwoju grzyba jest **zwiększona wilgotność**. Grzyb będzie się rozwijał na drewnie i pokrewnych materiałach w wypadku zwiększonej ich wilgotności. Również odpowiednia temperatura jest konieczna do rozwoju grzybów. Wewnątrz budynków temperatura zawsze jest wyższa od +4°C. Średnio zaś wynosi 18-20°C; dla większości grzybów jest to temperatura najkorzystniejsza.

Do swego rozwoju grzyby wymagają również pewnej ilości powietrza, nie znoszą jednak przewiewu. Większość grzybów rozwija się w ciemności; do wytworzenia owocników wymagają niewielkiej ilości światła.

Dr Mikołaj Pruszyński

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

Grzyby domowe występują w budynkach najczęściej w stropach drewnianych, przede wszystkim przy **styku drewna z murem**, w podwalinach, w ścianach wieńcowych, w elementach pruskiego muru, w więźbie dachowej, w ościeżnicach okiennych, obiciach ścian itp.

Znajdując w budynku odpowiednie warunki rozwojowe, grzyby rozpoczynają swą niszczyielską działalność. Jako rośliny niezielone nie mogą pobierać pokarmu węglowego z powietrza, korzystają więc z gotowych pokarmów, tj. celulozy i ligniny - głównych składników drewna.

Grzyby domowe za pomocą enzymów (fermentów) wydzielanych przez strzępki grzybni rozkładają celulozę i ligninę na cukry proste, w tej formie dla nich przyswajalne.

Grzyby, których główny pokarm stanowi celuloza, **wywołują tzw. destrukcyjną zgniliznę drewna**. Natomiast grzyby rozkładające ligninę powodują tzw. **korozyjny rozkład drewna**.

Drewno zniszczone destrukcyjnie zmienia barwę na kolor brunatny, ma spękania w postaci klocków, w **końcowej fazie zniszczenia rozciera się w palcach na proszek**. Na skutek rozkładu drewna zmianom ulegają wszystkie jego właściwości, a więc budowa, skład chemiczny, wytrzymałość.

Oprócz drewna grzyby mogą rozwijać się również na innych materiałach budowlanych pochodzenia organicznego, jak płyty pilśniowe, paździerzowe, torfowe i inne, oraz atakują mury, przerastając zaprawę. Należy zaznaczyć, że materiały takie, jak cegła, zaprawy, beton, nie stanowią pożywienia dla grzybów. **Grzybnia przerasta je jedynie w poszukiwaniu nowych źródeł pokarmu, powodując jednak ich korozję**.

Oprócz szkód technicznych grzyby domowe wywierają **niekorzystny wpływ na zdrowotność pomieszczeń**, a tym samym na zdrowie mieszkańców. Rozwojowi grzybów domowych towarzyszy zwiększona wilgotność pomieszczeń, ponieważ przy rozkładzie drewna powstaje duża ilość wody. Oprócz wody wydzielany jest dwutlenek węgla, kwasy organiczne i substancje cuchnące. Również przy gniciu owocników wydziela się przykry zapach. Aktywny i zarodnikujący grzyb domowy zapyła powietrze swoimi zarodnikami. Zarodniki te są bardzo lekkie i małych rozmiarów, wskutek tego mogą być łatwo unoszone w powietrzu i rozsiewane.

Dr Mikołaj Pruszyński

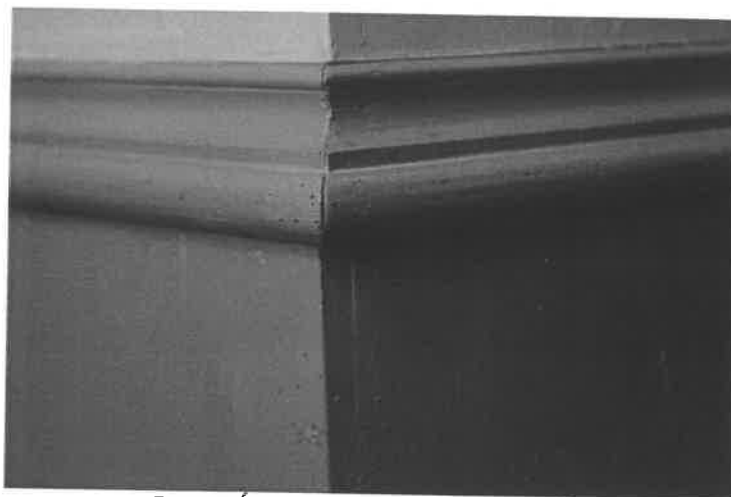
Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

Niekiedy cała masa zarodników unosi się w pomieszczeniach i osiada na przedmiotach otaczających. Dostają się również do dróg oddechowych, powodując schorzenie podobne do astmy oskrzelowej i inne schorzenia płuc.

4. INNE NIŻ PODŁOGA ELEMENTY DREWNIANE WYPOSAŻENIA KOŚCIOŁA PARAFII P.W. NAJŚWIĘTSZEJ MARYI PANNY W SZCZUCZYNIE – POTENCJALNY „REZERWUAR” SZKODNIKÓW

Przy okazji oględzin wnętrza na potrzeby niniejszego opracowania pobieżnie skontrolowano także inne drewniane elementy wyposażenia wnętrza kościoła. Przyczyną tego było domniemanie, że nawet pod warunkiem dokonania prac konserwatorskich (np. fumigacji) lub wymiany zarówno części elementów podłogi jak i jej całkowitej wymiany pozostanie źródło infekowania nowopowstałych elementów konstrukcji podłogi - inne elementy drewniane wyposażenia kościoła, nie związane z konstrukcją podłogową. Wówczas prace konserwatorskie przyniosą zaledwie krótkotrwały efekt.

Niestety, w wyniku oględzin stwierdzono fakt zakażenia zarówno przez ksylofagi jak i grzyby praktycznie wszystkich drewnianych elementów wyposażenia wnętrza świątyni – ołtarzy, mebli, feretronów, konfesjonałów, ławek etc. Ślady obecności szkodników przedstawiono na zdjęciach poniżej:

Fot. 24 Ślady obecności szkodników (1)

Dr Mikołaj Pruszyński

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

Fot. 25 Ślady obecności szkodników (2)

Fot. 26 Ślady obecności szkodników (3)

Dr Mikołaj Pruszyński

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

Fot. 27 Ślady obecności szkodników (4)

Fot. 28 Ślady obecności szkodników (5)

Fot. 29 Ślady obecności szkodników (6)

Dr Mikołaj Pruszyński

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

Fot. 30 Ślady obecności szkodników (7)

Fot. 31 Ślady obecności szkodników (8)

Uznano za zasadne wzmiankować o fakcie zainfekowania innego drewnianego wyposażenia kościoła ze względu na nie jako potencjalne źródło inwazji szkodników na zdrowe elementy drewniane wyposażenia, ale też ze względu na potencjalną potrzebę przeprowadzenia szybkich prac konserwatorskich nad nimi jako cennymi kulturowo, zabytkowymi elementami dziedzictwa kulturowego.

Dr Mikołaj Pruszyński

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

5. PODSUMOWANIE WYNIKÓW BADAŃ ORAZ WYTYCZNE KONSERWATORSKIE

W związku z powyższym, można przyjąć następujące wnioski:

1. w trakcie przeprowadzonych badań stwierdzono zaawansowany stopień uszkodzenia powierzchni zabytkowej podłogi kościoła, powstałych zarówno na skutek uszkodzeń natury biologicznej, jak (jako ich skutek) i fizycznej;
2. uszkodzenia powstały na skutek inwazji szkodników naturalnych drewna, braku zabezpieczenia materiału budulcowego na całej przestrzeni czasowej eksploatacji powierzchni podłogi, warunków fizyko-chemicznych na skutek bieżącej konserwacji powierzchni, prowadzonej w niewłaściwy sposób;
3. uszkodzenia biologiczne obejmują co najmniej 90% powierzchni podłogi, wywołane są destrukcyjną działalnością biologiczną co najmniej dwóch gatunków owadów ksylofitów, grzybów domowych oraz bakterii beztlenowych;
4. uszkodzenia biologiczne, naszym zdaniem, noszą charakter nieodwracalny, zdecydowana większość 90% materiału budulcowego, zwłaszcza w dolnych jego partiach uległa częściowej lub całkowitej destrukcji, co raczej uniemożliwia jej przywrócenie do charakterystyk pełnowartościowego materiału podłogowego. Należy pamiętać, że omawiana podłoga, pomimo tego że nosi charakter zabytkowy ze względu na publiczny charakter świątyni nadal powinna spełniać swoje charakterystyki jako trwałe i solidny element konstrukcyjny ;
5. inne niż podłoga drewniane wyposażenie wnętrza kościoła noszą wyraźne cechy zakażenia szkodnikami drewna i mogą być źródłem zakażenia w przyszłości dla nowych elementów;
6. zarówno ubytki fizyczne pokrycia podłogowego (są na tyle duże, że mogą stanowić źródło ryzyka przewrócenia się wiernych odwiedzających świątynie, zwłaszcza osób

Dr Mikołaj Pruszyński

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

starszych) jak i następstwa zakażenia elementami biologicznymi (zarodniki i wydzieliny grzybów, odchody ksylofagów) mogą być poważnym zagrożeniem dla odwiedzających. Należy pamiętać, że kościół nadal pozostaje obiektem użyteczności publicznej.

Kierując się powyższymi przesłankami zaleca się:

- Niezwłoczne podjęcie kroków mających na celu zabezpieczenie/naprawę/wymianę istniejącego pokrycia podłogowego. Stopień zakażenia biologicznego oraz skala destrukcji materiału budulcowego raczej wyklucza pozostawienie podłogi w stanie istniejącym i stwarza tak bezpośrednie jak i pośrednie zagrożenie dla odwiedzających świątynię oraz stanowi zagrożenie dla innych elementów zabytkowych wnętrza kościoła.
- Zakres prac niezbędnych do realizacji tego celu wychodzi poza ramy kompetencji autora niniejszego opracowania. Obecny postęp technologii pozwala stosować coraz nowsze rozwiązania tak fizyczne jak i chemiczne (np. fumigacja). Leży to w kompetencji specjalistów świadczących podobne usługi. Niemniej jednak, naszym zdaniem, istnieje wysokie ryzyko potrzeby całkowitej wymiany istniejącego pokrycia podłogowego.

Dr Mikołaj Pruszyński

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

6. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Fot. 32

Fot. 33

Fot. 34

Fot. 35

Fot. 36

Fot. 37

Fot. 38

Fot. 39

Dr Mikołaj Pruszyński

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

Fot. 40

Fot. 41

Fot. 42

Fot. 43

Fot. 44

Fot. 45

Fot. 46

Fot. 47

Dr Mikołaj Pruszyński

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

Fot. 48

Fot. 49

Fot. 50

Fot. 51

Fot. 52

Fot. 53

Fot. 54

Fot. 55

Dr Mikołaj Pruszyński

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

Fot. 56

Fot. 57

Fot. 58

Fot. 59

Fot. 60

Fot. 61

Fot. 62

Fot. 63

Dr Mikołaj Pruszyński

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

Fot. 64

Fot. 65

Fot. 66

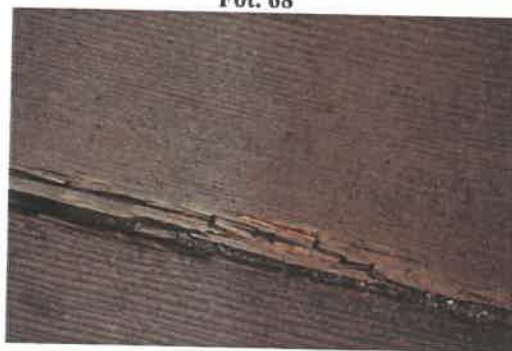
Fot. 67

Fot. 68

Fot. 69

Fot. 70

Fot. 71

Dr Mikołaj Pruszyński

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

Fot. 72

Fot. 73

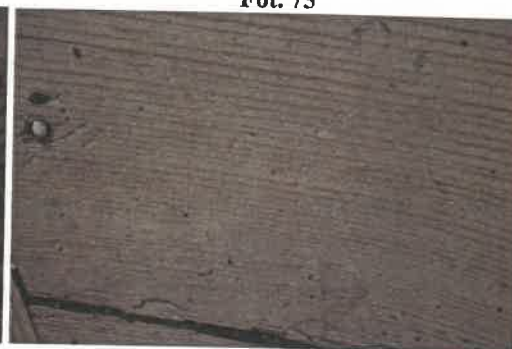
Fot. 74

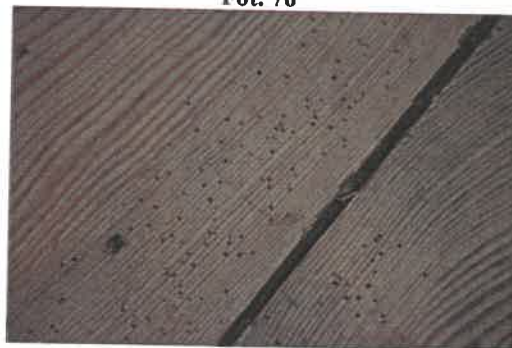
Fot. 75

Fot. 76

Fot. 77

Fot. 78

Fot. 79

Dr Mikołaj Pruszyński

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

Fot. 80

Fot. 81

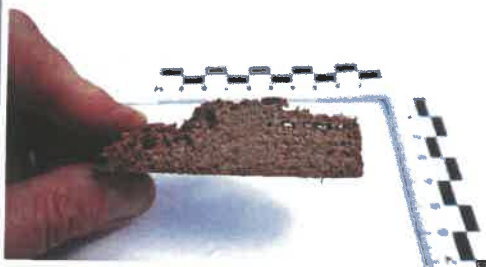
Fot. 82

Fot. 83

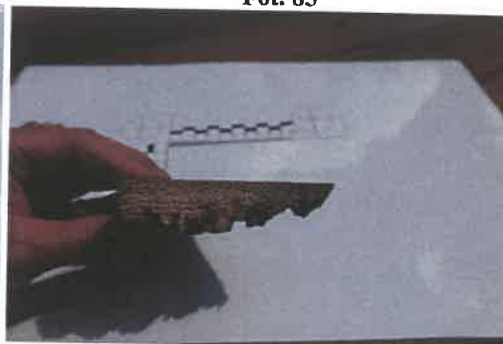
Fot. 84

Fot. 85

Fot. 86

Fot. 87

Dr Mikołaj Pruszyński

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

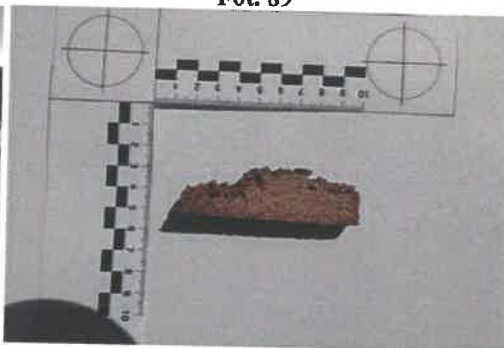
Fot. 88

Fot. 89

Fot. 90

Fot. 91

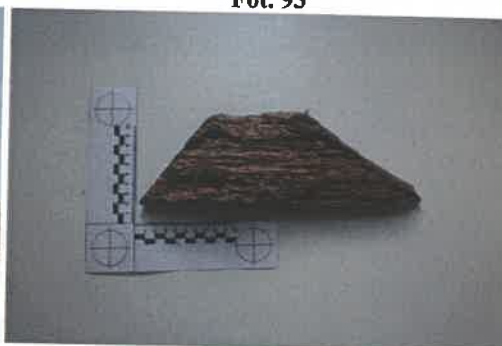
Fot. 92

Fot. 93

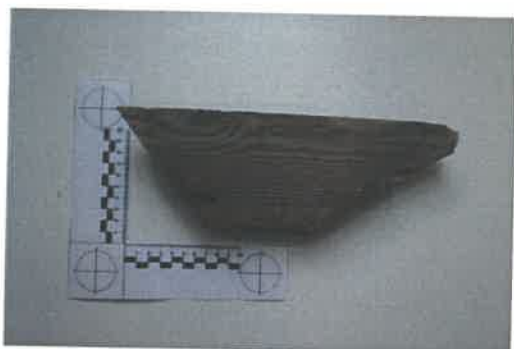
Fot. 94

Fot. 95

Dr Mikołaj Pruszyński

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

Fot. 96

Fot. 97

Fot. 98

Fot. 99

Fot. 100

Fot. 101

Fot. 102

Fot. 103

Dr Mikołaj Pruszyński

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

Fot. 104

Fot. 105

Fot. 106

Fot. 107

Fot. 108

Fot. 109

Fot. 110

Fot. 111

Dr Mikołaj Pruszyński

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

Fot. 112

Fot. 113

Fot. 114

Fot. 115

Fot. 116

Fot. 117

Fot. 118

Fot. 119

Dr Mikołaj Pruszyński

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

Fot. 120

Fot. 121

Fot. 122

Fot. 123

Fot. 124

Fot. 125

Fot. 126

Fot. 127

Dr Mikołaj Pruszyński

Wyniki badań dendrologicznych zabytkowej podłogi drewnianej Kościoła parafii p.w. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie pod kątem stopnia jej porażenia przez ksylofagi oraz inne czynniki biologiczne

Fot. 128

Fot. 129

Fot. 130

Fot. 131

Fot. 132

ZAŁĄCZNIK NR 3

dr hab. Michał Wardzyński, prof. UW
Instytut Historii Sztuki Uniwersytetu Warszawskiego
m.wardzynski@uw.edu.pl
+48 501 448679

Warszawa, 4.08.2023

OPINIA NAUKOWA
NT. WARTOŚCI HISTORYCZNO-ARTYSTYCZNEJ PODŁOGI DREWNIANEJ
W KOŚCIELE PARAFIALNYM (DAWNIEJ PIJARÓW) PW. IMIENIA NAJŚW. MARII PANNY
W SZCZUCZYNIIE, WOJ. PODLASKIE

W świetle dostarczonych do oceny źródeł archiwalnych i relacji z XIX i XX w. oraz dokumentacji prac badawczych w zakresie historii oraz wartości kulturowo-artystycznych kościoła pijarskiego Szczuczynie prezentuję opinię naukową nt. drewnianej podłogi w korpusie tej świątyni.

Położona najpóźniej w końcu XIX w. podłoga drewniana, utworzona z szerokich desek sosnowych, ze stopniami schodków wyciętymi w dębinie, jest jedną z zaledwie kilku podobnych pokryć poziomego użytkowego w świątyniach murowanych na historycznym Mazowszu i na obszarze obecnego województwa podlaskiego. Wskutek prowadzonych na początku XX w. działań modernizacyjnych usunięto wtedy podłogi w prezbiterium, zastępując je płytkami ceramicznymi. Można przy tym przypuszczać, że pierwotnie – po przerwaniu w 1710 r. wyposażania kościoła wskutek przedwczesnej śmierci fundatora Stanisława Antoniego Szczuki, podkanclerzego litewskiego – pozostawiono w jej wnętrzu typowe pokrycie ceglane.

Spadkobiercy fundatora: Szczukowie, Kątscy i Potoccy, oraz kolejne władze miejscowego kolegium pijarskiego planowały zapewne fundację odpowiedniej posadzki – w tym okresie najłatwiej było sięgnąć po tzw. flizy gdańskie (tj. płyty posadzkowe z dwóch barwnych odmian wapieni z wysp bałtyckich: Olandii i Gotlandii) lub, alternatywnie, po posadzkę czarno-białą, z wapieni wydobywanych w Dębniku pod Krakowem.

Pozostawienie w Szczuczynie podłóg w takim stanie niedokończenia koresponduje z utrzymanym w podobnej, tymczasowej formie pierwotnym wystrojem ołtarzowym (m.in. z wykorzystaniem iluzjonistycznych struktur architektonicznych nastaw malowanych w typie *quadratury* na deskach – ich fragmenty odkryto w strukturze stolarskiej obecnego ołtarza głównego). Podłoga drewniana mogła pojawić się w Szczuczynie zapewne najwcześniej około połowy XVIII w., w roli tańszego surogatu popularnych w tym okresie parkietów o proveniencji francuskiej. Pokrycia tego typu stosowano głównie we wnętrzach użytkowych, tak publicznych jak i świeckich, natomiast w sakralnych dominowały one właściwie w budowlach drewnianych. W literaturze przedmiotu brak odpowiednich opracowań katalogowych, które uchwyciły skalę tego zjawiska.

Na podstawie przedłożonej przez wykonawcę prac konserwatorskich dokumentację pomiarowo-inwentaryzacyjną, stan zachowania podłogi jest generalnie dobry. Różnice w obecności drewnojadów w poszczególnych deskach sosnowych można wytłumaczyć ich stykiem z segmentami ławek oraz potencjalnym kontaktem z drewnianymi, nieodpowiednio okorowanymi słupami i deskami z rusztowań remontowych.

Omówiona przyczyna natury historyczno-ekonomicznej – przerwanie procesu inwestycyjnego blisko finiszu przedsięwzięcia – sprawia, że paradoksalnie drewniana podłoga w świątyni szczuczynskiej jest jej jednym z najważniejszych atutów historyczno-artystycznych.

Obecnie, z powodu nadwyżek finansowych gestorów / inwestorów i braku należytej opieki urzędów ochrony zabytków nad posadzkami i pokryciami poziomów użytkowych w zabytkach sakralnych i świeckich dochodzi do prób (czasem niestety udanych) całkowitej wymiany dotychczasowych podłóg lub posadzek na nowe, z reguły z bardziej prestiżowych (acz nie zawsze akceptowalnych pod względem estetycznym lub trwalszych technicznie) materiałów. Szczególnie drastyczny przykład takich działań można zaobserwować we wnętrzu bazyliki pielgrzymkowej na Jasnej Górze, gdzie z użyciem materiałów importowanych z Chin i Ameryki Łacińskiej zastąpiono wcześniejszy zespół cennych marmurowych posadzek produkcji zasłużonej w historii krajowego kamieniarstwa Kieleckiej Fabryki Marmurów z lat 30. XX w. Podjęte wtedy decyzje wypadają z perspektywy czasu oceniane zdecydowanie negatywnie.

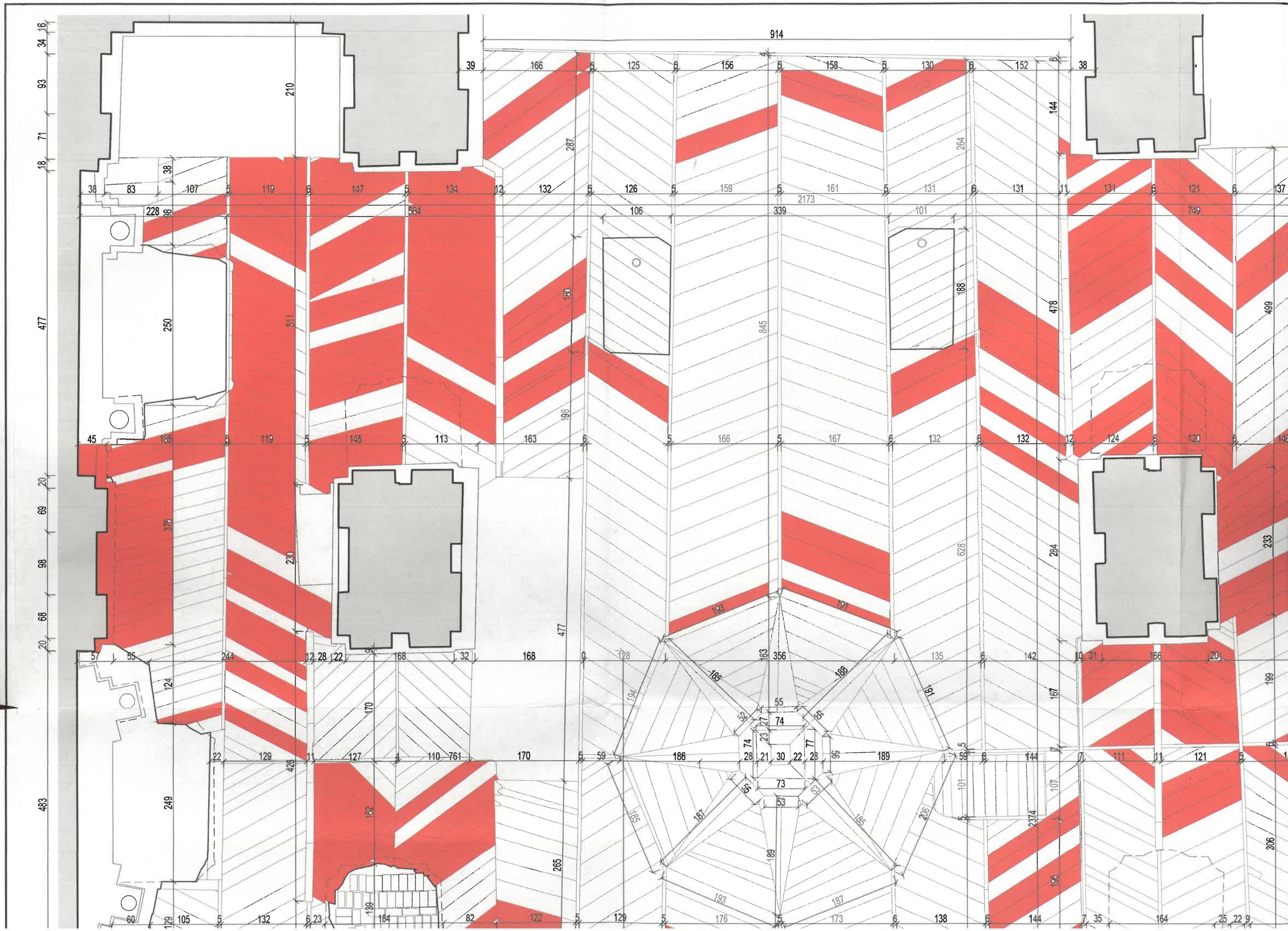
Kierując się pierwszorzędym dobrem remontowanego (konserwowanego) zabytku uważam, że jakiegokolwiek próby zmiany zastanego w kościele popijarskim w Szczuczynie stanu podłogi drewnianej w korpusie są niedopuszczalne. W przeciwieństwie do wielu innych obiektów nowożytnych, w których z różnych powodów doszło do wymiany (lub wtórnych przekształceń) pokryć poziomu użytkowego, w Szczuczynie zachowały się pokrycia ceramiczne i drewniane z przełomu XIX i XX w. Są to wprawdzie realizacje / warstwy wtórne, niemniej stanowią oryginalny, niezmienny od blisko 120 lat układ. Ich ewentualna zmiana, w domyśle – waloryzacja – w postaci projektu wprowadzenia nowej posadzki marmurowej, godzi w owo dobro zabytku, co więcej nie znajduje żadnego precedensu w historii obiektu.

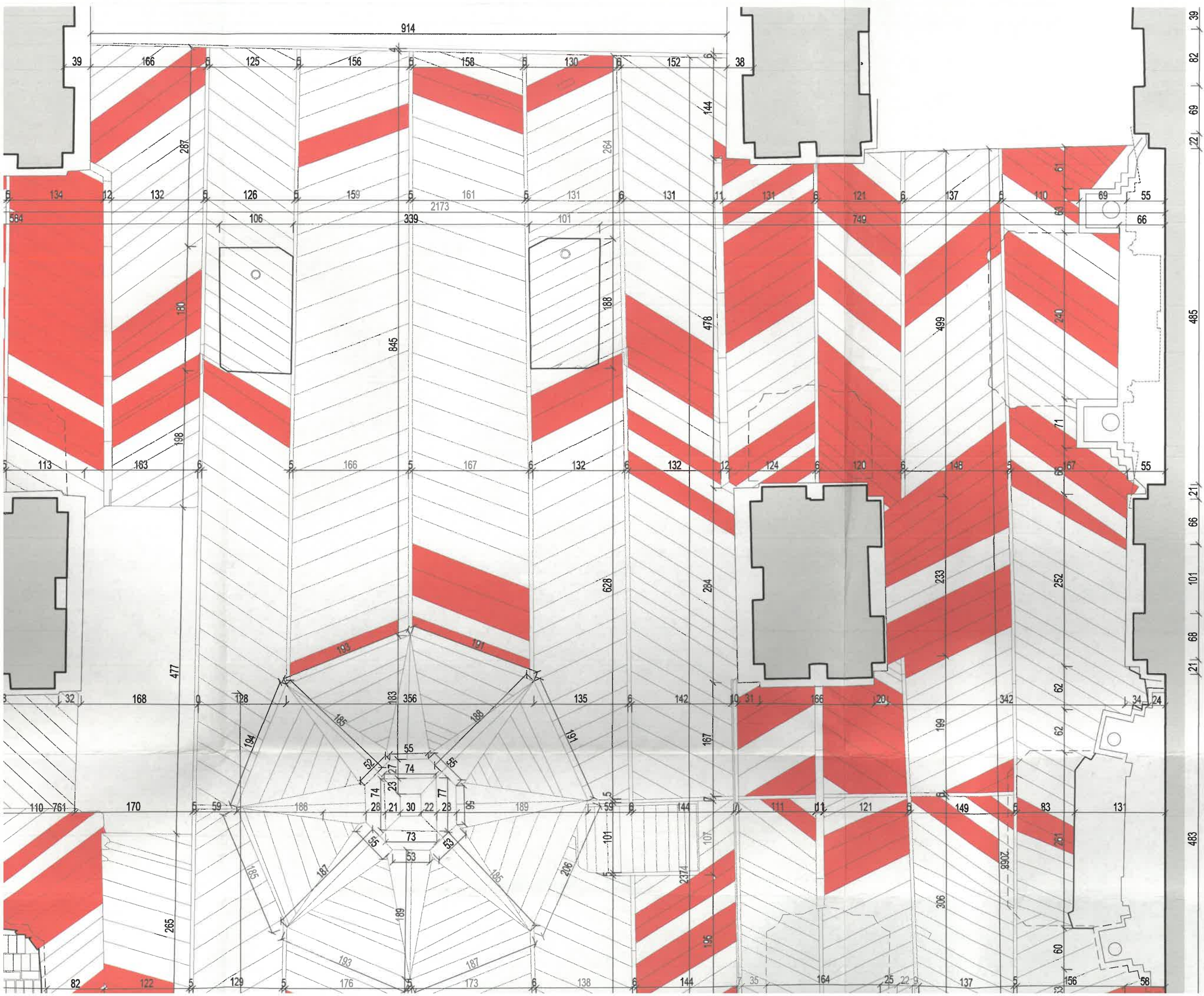
Zdecydowanie opowiadam się za pozostawieniem w kościele parafialnym (popijarskim) w Szczuczynie pokrycia poziomu użytkowego w korpusie w dotychczasowym stanie. Planowane prace konserwatorsko-restauratorskie powinny objąć wyłącznie wymianę najbardziej uszkodzonych przez drewnojady desek sosnowych i profesjonalną stolarską konserwację wszystkich pozostałych elementów.

Dzięki takiemu odpowiedzialnemu i podbudowanemu zebraną dokumentacją historyczno-artystyczną postępowaniu uda się ocalić i przedłużyć funkcjonowanie cennego zabytku kultury artystycznej z końca XIX w., który odzworowuje tradycję podobnych drewnianych pokryć poziomów użytkowych od połowy XVIII w.

Z wyrazami szacunku,

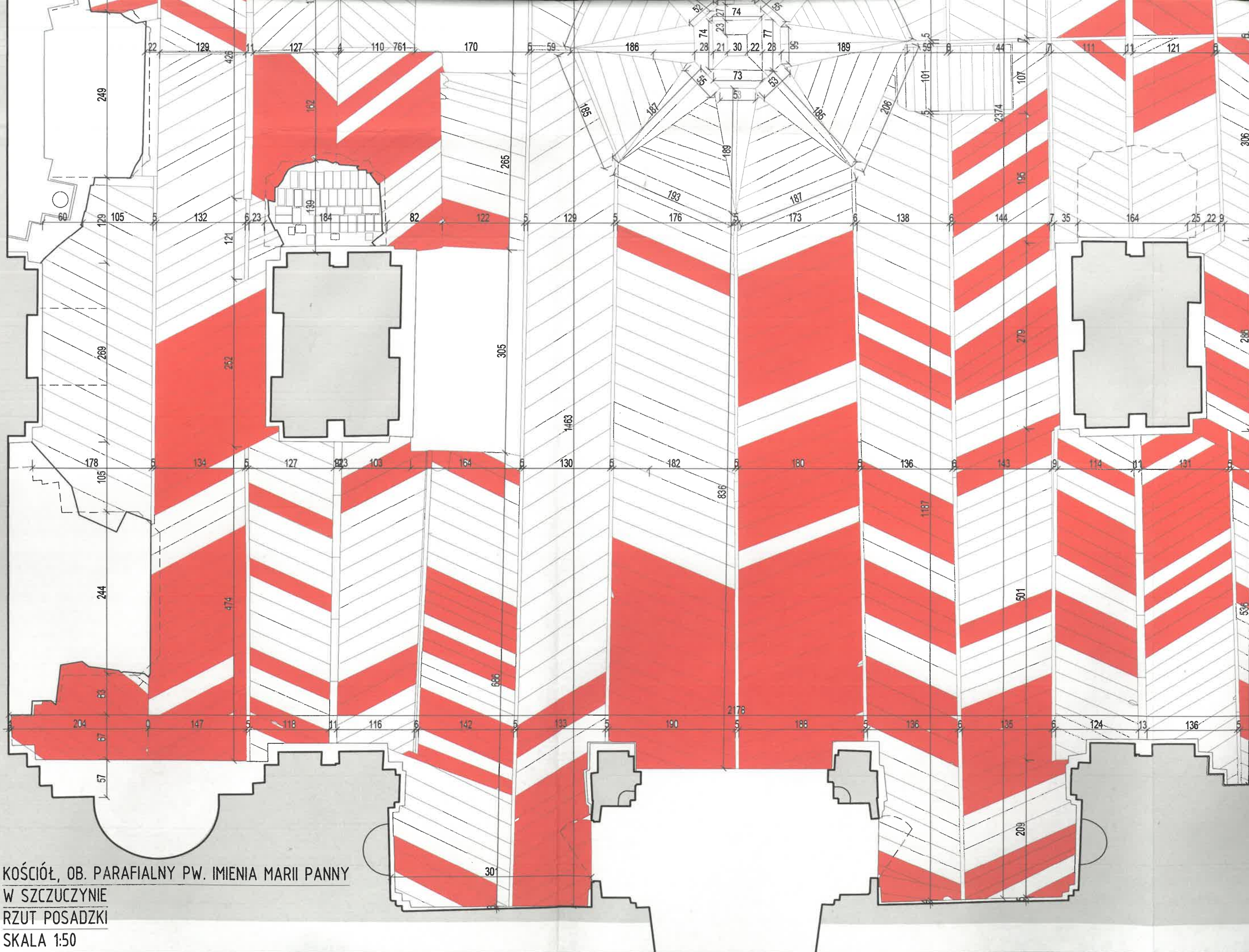
dr hab. prof. ucz. Michał Wardzyński, IHS UW

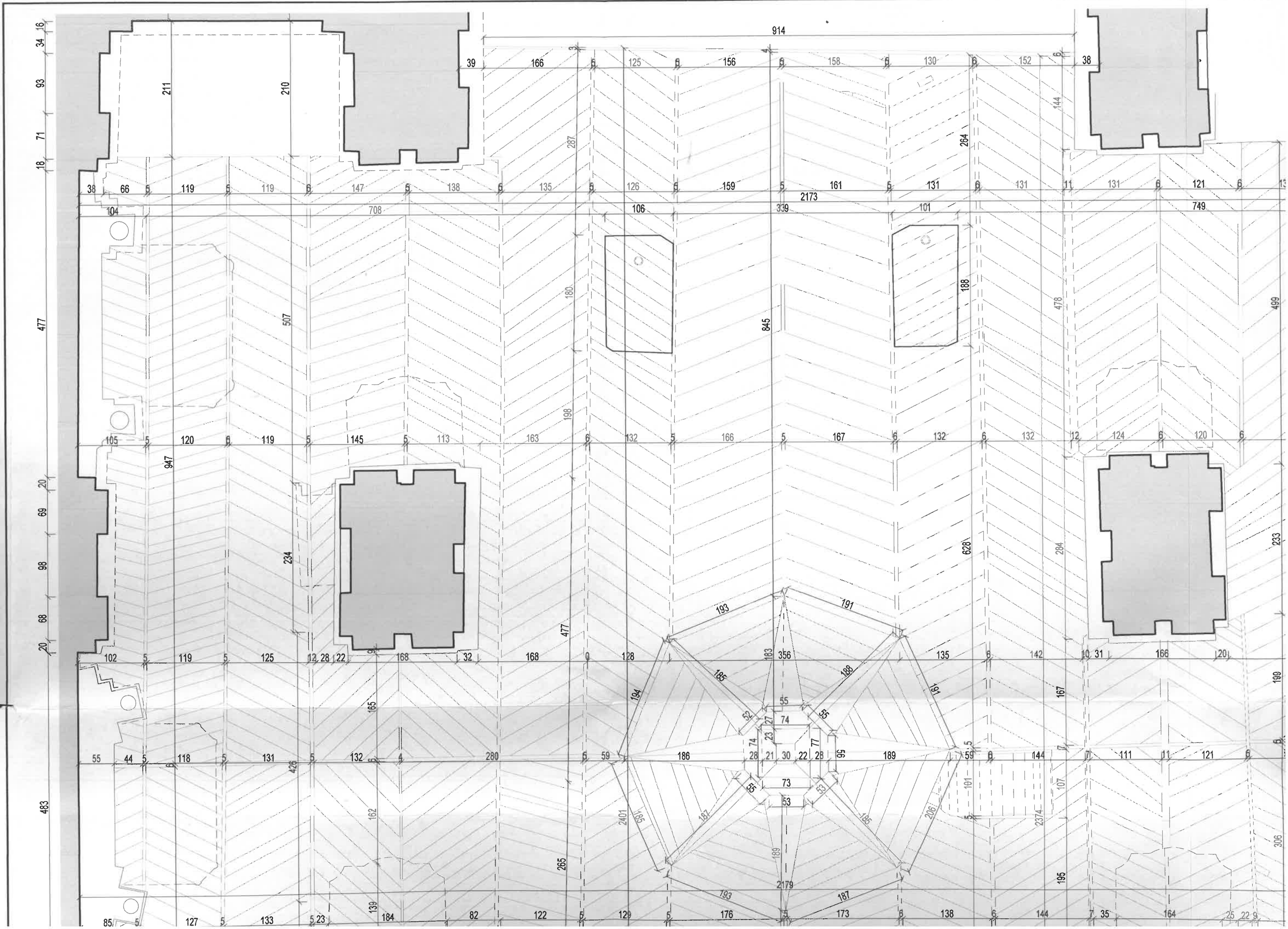

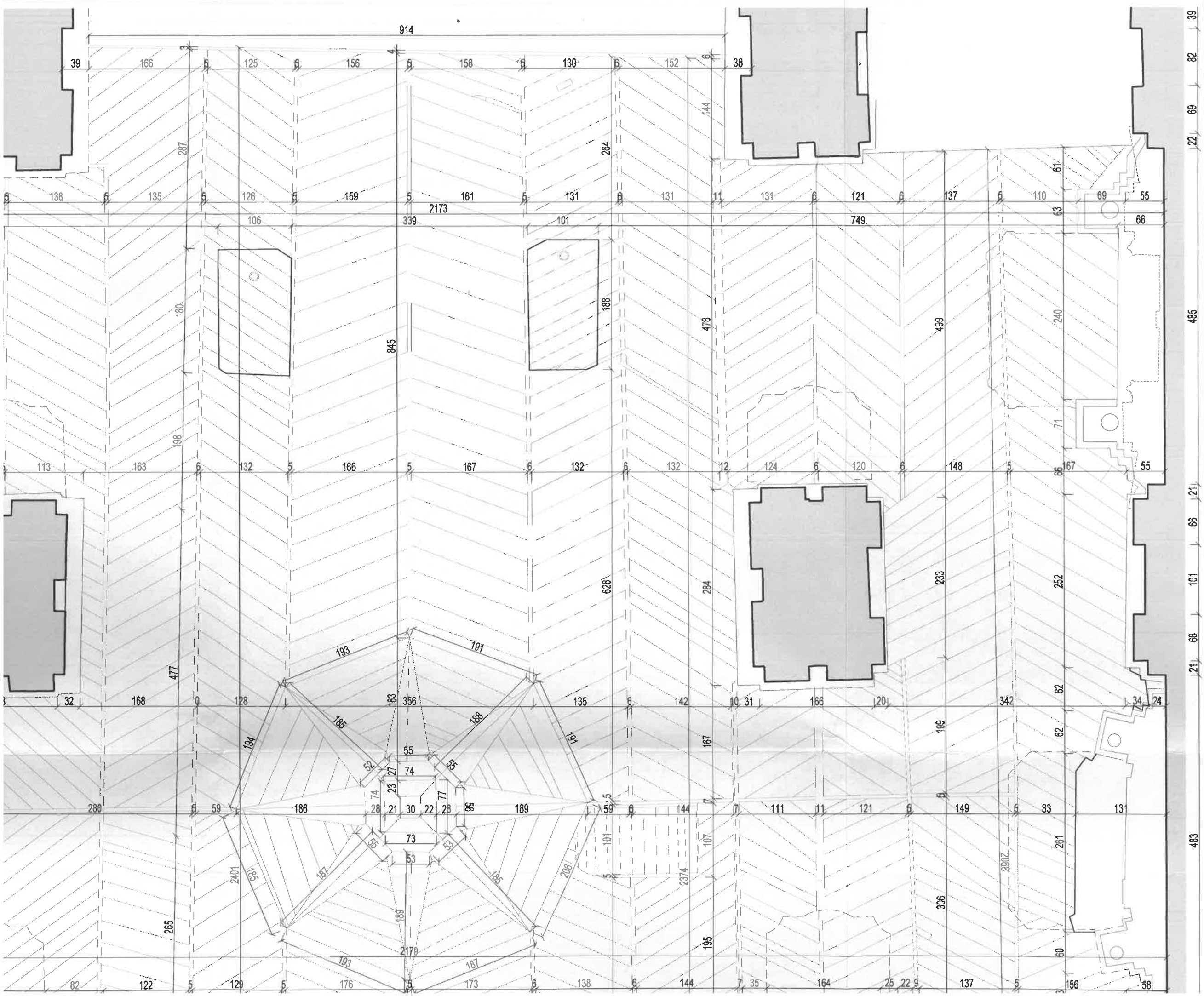
39
82
69
22
485
21
66
101
68
21
483

483
18
68
94
67
21
480
172
18 27 19

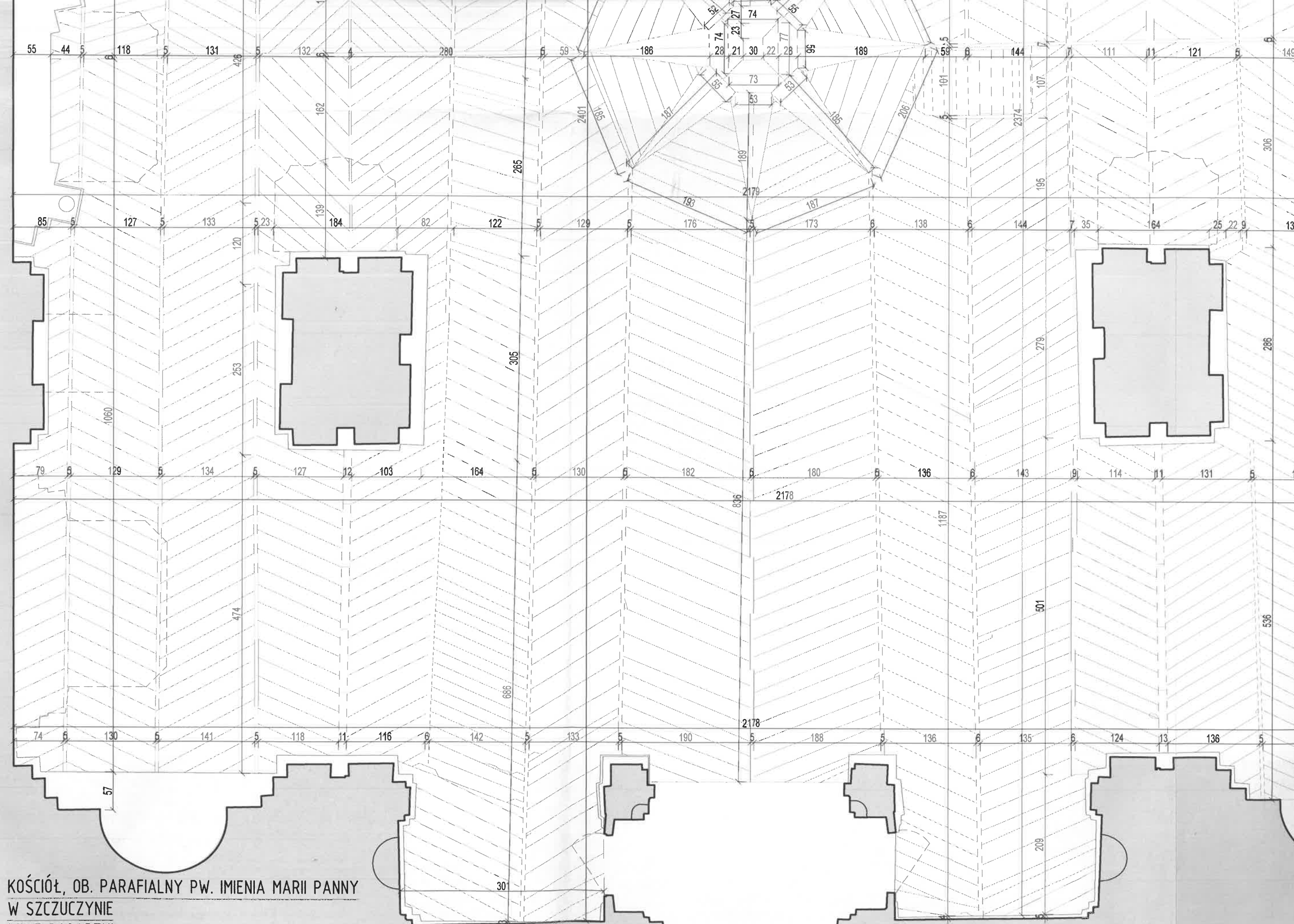
KOŚCIÓŁ, OB. PARAFIALNY PW. IMIENIA MARIII PANNY
W SZCZUCZYNIIE
RZUT POSADZKI
SKALA 1:50

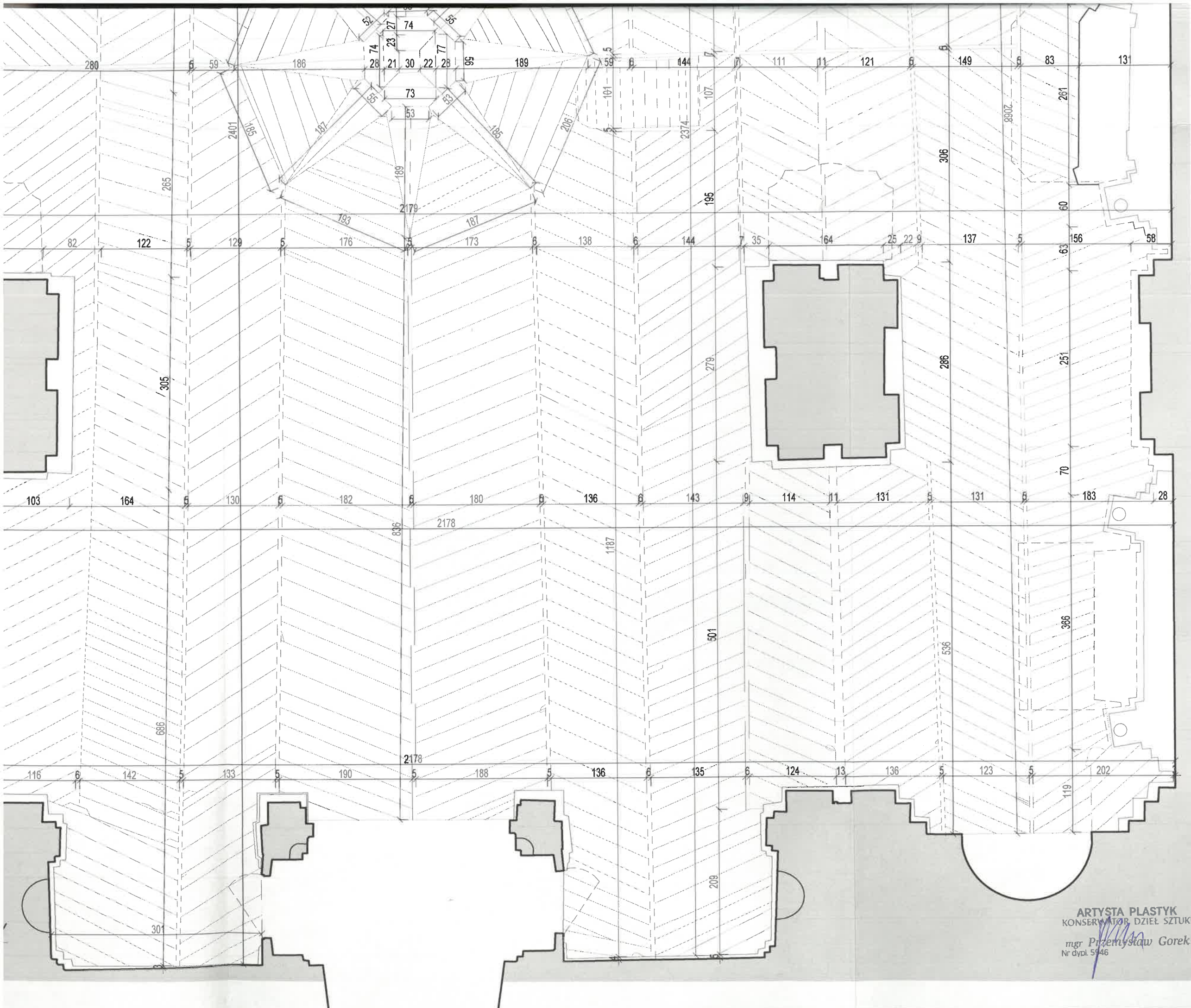

914
39
166
125
156
158
130
152
38
138
135
126
159
161
131
131
11
131
121
137
110
61
69
55
106
339
2173
101
749
63
66
113
163
198
132
166
167
132
132
12
124
120
148
5
66
67
55
32
168
477
128
193
185
188
135
142
10
31
166
20
342
62
24
280
59
186
184
185
188
191
191
167
199
62
62
24
265
2401
185
187
185
206
107
2374
195
111
11
121
6
149
6
83
13
261
60
58
22
69
82
39
485
21
66
101
68
21
483

483
18
68
94
67
21
480
18
27
19
172

KOŚCIÓŁ, OB. PARAFIALNY PW. IMIENIA MARIII PANNY
W SZCZUCZYŃCIE
RZUT POSADZKI
SKALA 1:50

UWAGA:
 WSZYSTKIE WYMIARY PODANE BEZ MIANA SĄ W CENTYMETRACH. NIE WOLNO ODMIERZAĆ ŻADNYCH WYMIARÓW Z RYSUNKÓW. PRZED ROZPOCZĘCIEM ROBÓT OBOWIĄZKIEM WYKONAWCY JEST DOKŁADNE ZAPOZNANIE Z PROJEKTEM ORAZ ISTNIEJĄCYMI WARUNKAMI NA PLACU BUDOWY. WYKONAWCA ROBÓT ZOBOWIĄZANY JEST SPRAWDZIĆ WSZYSTKIE WYMIARY W NATURZE I PRZEKAZAĆ INFORMACJE O ZMIANACH DO JEDNOSTKI PROJEKTOWEJ. WYKONANIE ROBÓT ZGODNE Z WYMAGANIAMI OKREŚLONYMI W POLSKICH NORMACH, CHYBA, ŻE OSTRZEJSZE WYMAGANIA ZOSTAŁY OKREŚLONE W DOKUMENTACJI PROJEKTU.

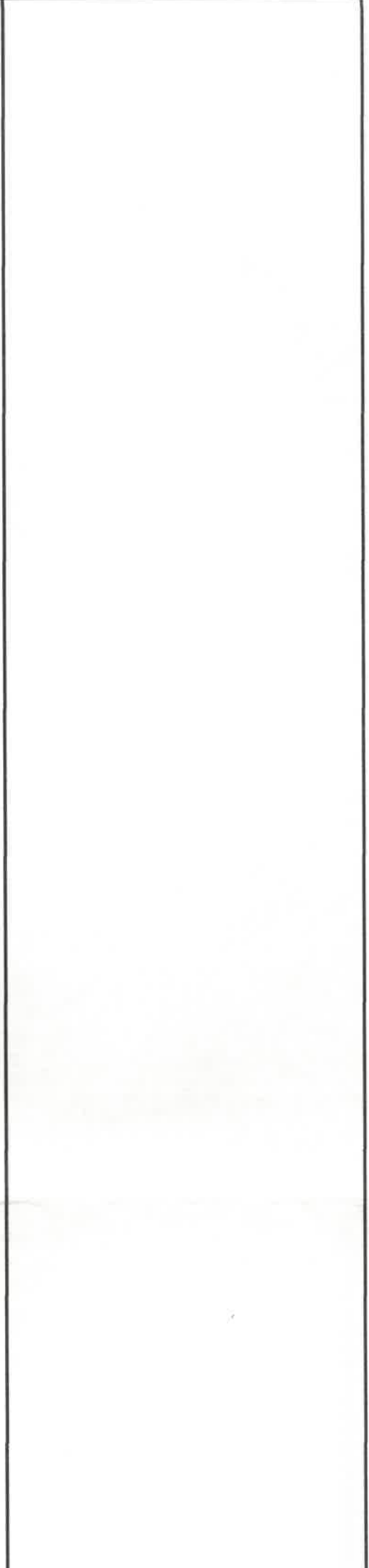

483
22
68
99
68
22
479
16, 28, 20
180

ARTYSTA PLASTYK
 KONSERWATOR DZIEŁ SZTUKI
 mgr Przemysław Gorek
 Nr dypl. 5946

OBIEKT:	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. IMIENIA MARII PANNY W SZCZUCZYNI			
INWESTOR:				
ADRES:	18-430 SZCZUCZYN, SZPITALNA 1			
LOKALIZACJA:	WOJ. PODLASKIE, POW. GRAJEWSKI, GM. SZCZUCZYN - MIASTO			
OPRACOWANIE:	PROJEKT ARCHITEKTONICZNO BUDOWLANY PRAC KONSERWATORSKO-BUDOWLANYCH PROJEKT ARCHITEKTONICZNO BUDOWLANY			
TEMAT RYS:	RZUT POSADZKI			
INWENTARYZACJA PROJEKTANT:	arch. Olga Shtanina			
ARCHITEKTURA PROJEKTANT:	arch. Magdalena Muszyńska			
SPRAWDZAJĄCY:	inż. Romuald Muszyński			
Faza projektu	Nr rys.	Il. rysunków	Data:	Skala:
P.A.B.	01		03.2024	1:50

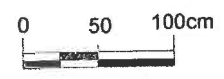

The image shows a detailed architectural floor plan of a church interior, overlaid on a photograph of the actual floor. The floor is made of dark wood with a herringbone pattern. The plan shows a central aisle, side aisles, and a large altar area at the bottom. There are several rectangular and semi-circular shapes representing different parts of the church, such as pews, a pulpit, and an altar. The plan is drawn in black lines on a white background, with some areas shaded in light gray. The photograph shows the real-world texture and color of the wood, with some areas appearing worn or damaged. The overall layout is symmetrical, with a central aisle leading to a large altar area at the bottom. There are several side aisles and a large rectangular area in the center, possibly a pulpit or a small altar. The plan is drawn in black lines on a white background, with some areas shaded in light gray. The photograph shows the real-world texture and color of the wood, with some areas appearing worn or damaged. The overall layout is symmetrical, with a central aisle leading to a large altar area at the bottom. There are several side aisles and a large rectangular area in the center, possibly a pulpit or a small altar.

KOŚCIÓŁ, OB. PARAFIALNY PW. IMIENIA MARII PANNY
W SZCZUCZYNE
RZUT POSADZKI
SKALA 1:50

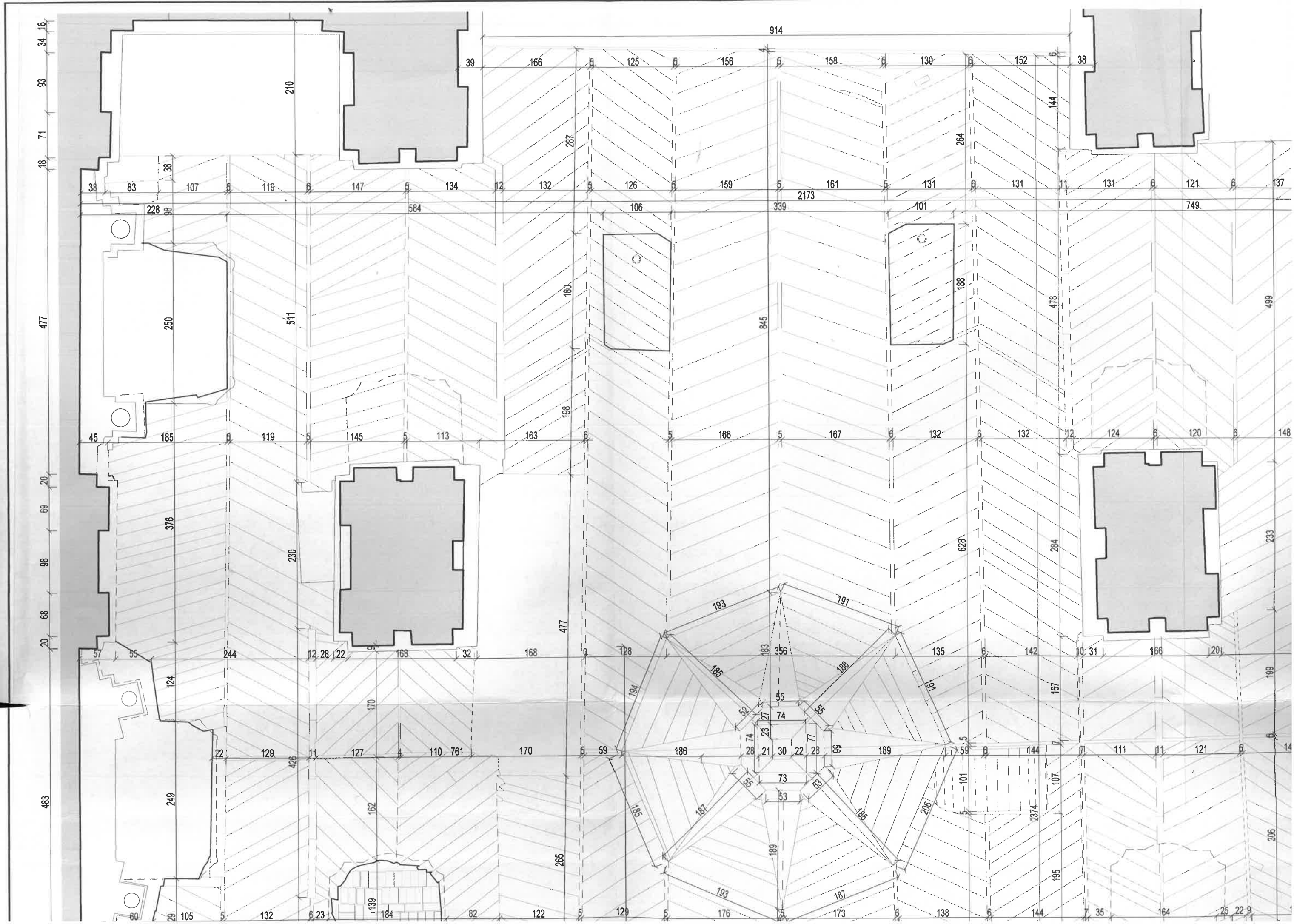

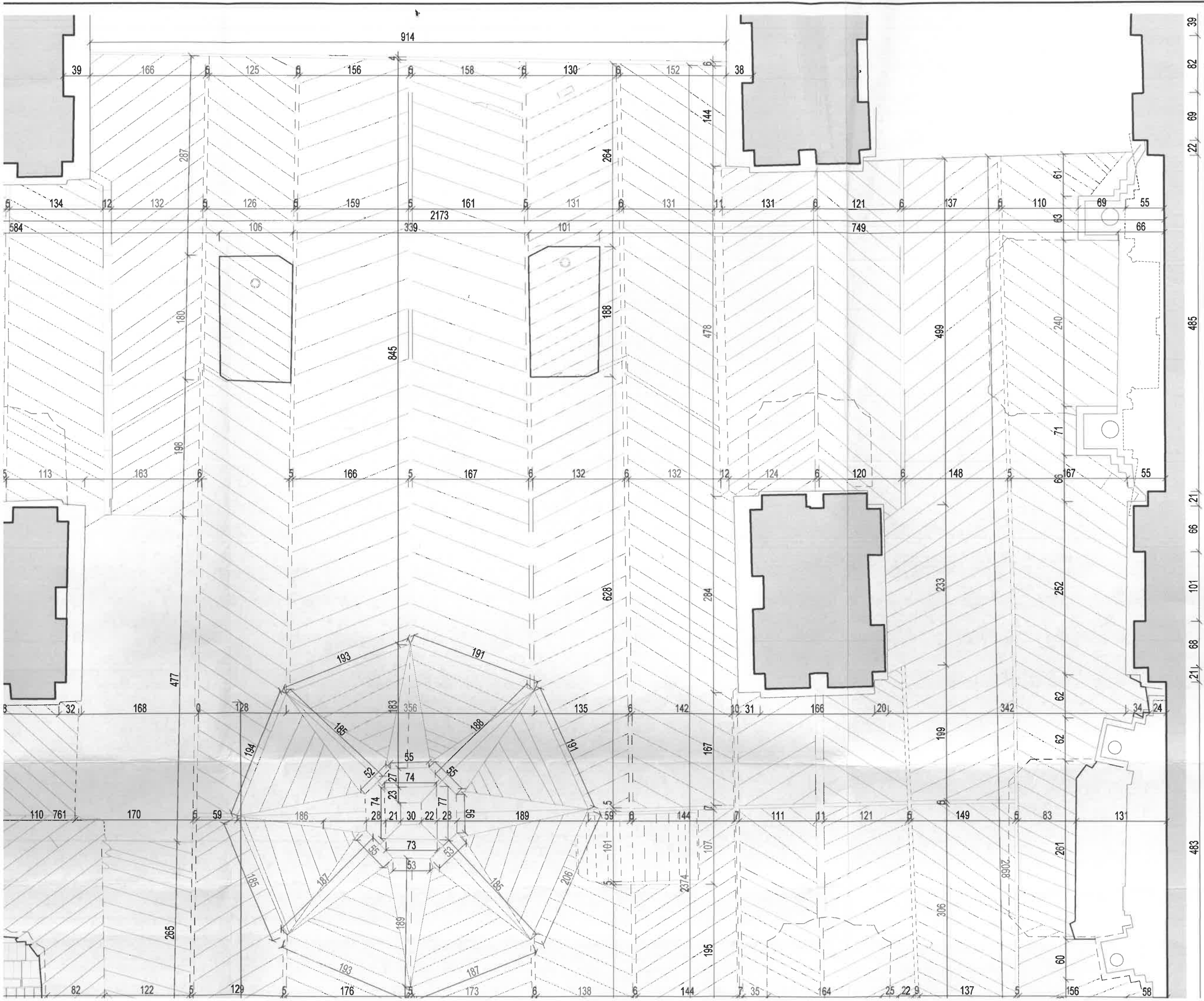
UWAGA:
WSZYSTKIE WYMIARY PODANE BEZ MIANA SĄ W CENTYMETRACH. NIE WOLNO ODMIERZAĆ ŻADNYCH WYMIARÓW Z RYSUNKÓW. PRZED ROZPOCZĘCIEM ROBÓT OBOWIĄZKIEM WYKONAWCY JEST DOKŁADNE ZAPOZNANIE Z PROJEKTEM ORAZ ISTNIEJĄCYMI WARUNKAMI NA PLACU BUDOWY. WYKONAWCA ROBÓT ZOBOWIĄZANY JEST SPRAWDZIĆ WSZYSTKIE WYMIARY W NATURZE I PRZEKAZAĆ INFORMACJE O ZMIANACH DO JEDNOSTKI PROJEKTOWEJ. WYKONANIE ROBÓT ZGODNE Z WYMAGANIAMI OKREŚLONYMI W POLSKICH NORMACH, CHYBA, ŻE OSTRZEJSZE WYMAGANIA ZOSTAŁY OKREŚLONE W DOKUMENTACJI PROJEKTU.

ObsEKT:	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. IMIENIA MARII PANNY W SZCZUCZYNI			
INWEStOR:				
ADRES:	18-430 SZCZUCZYN, SZPITALNA 1			
LOKALIZACJA:	WOJ. PODLASKIE, POW. GRAJEWSKI, GM. SZCZUCZYN - MIASTO			
OPRACOWANIE:	PROJEKT BUDOWLANO ARCHITEKTONICZNY INWENTARYZACJA			
TEMAT RYS:	RZUT POSADZKI			
INWENTARYZACJA PROJEKTANT:	arch. <i>Olga</i> Shtanina			
ARCHITEKTURA PROJEKTANT:	arch. <i>Magdalena</i> Muszyńska			
SPRAWDZAJĄCY:	inż. <i>Romuald</i> Muszyński			
Faza projektu	Nr rys.	Il. rysunków	Data:	Skala:
P.A.bs.	02		11.2023	1:50

ARTYSTA PŁASTYK
KOMISJA WYBORCZA SZCZECIENIA SZTUKI
Przemysław
mgr Przemysław Gorek
Nr dypl. 5946

39
82
69
22
485
21
66
101
68
21
483

483

18

68

94

67

21

480

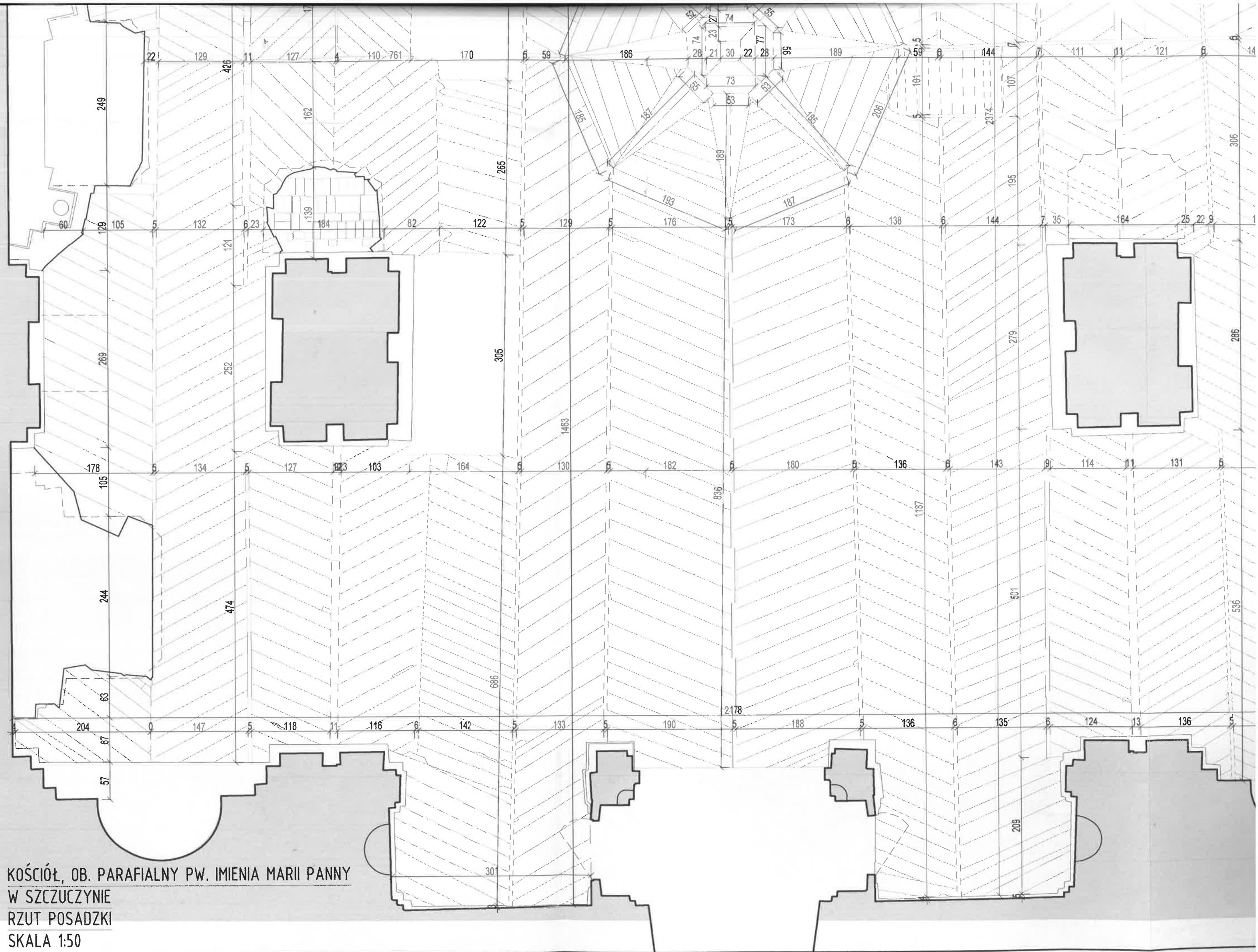
18

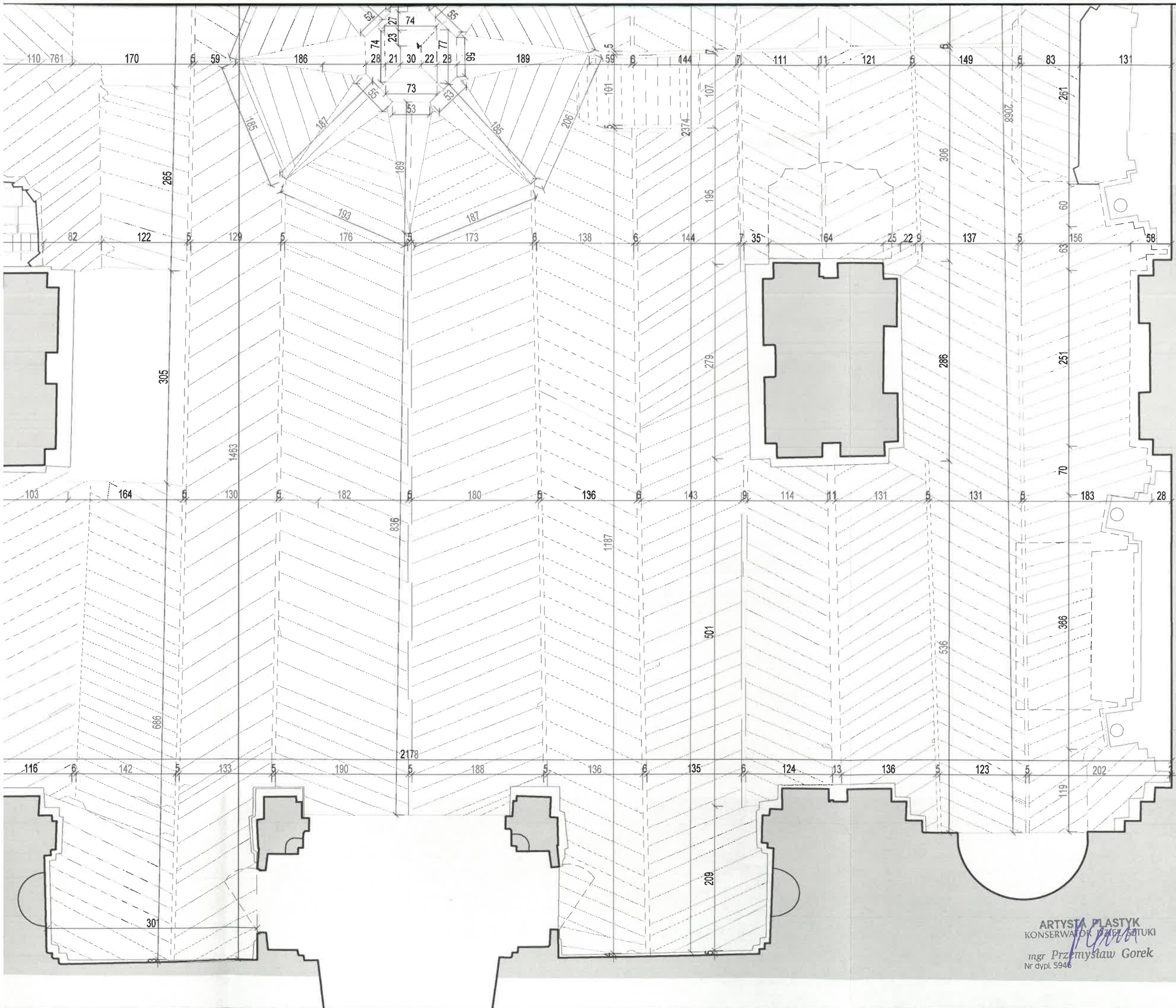
27

19

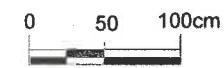
172

KOŚCIÓŁ, OB. PARAFIALNY PW. IMIENIA MARIII PANNY
 W SZCZUCZYŃCIE
 RZUT POSADZKI
 SKALA 1:50

UWAGA:
 WSZYSTKIE WYMIARY PODANE BEZ MIANA SĄ W CENTYMETRACH. NIE WOLNO ODMIERZAĆ ŻADNYCH WYMIARÓW Z RYSUNKÓW. PRZED ROZPOCZĘCIEM ROBÓT OBOWIĄZKIEM WYKONAWCY JEST DOKŁADNE ZAPOZNANIE Z PROJEKTEM ORAZ ISTNIEJĄCYMI WARUNKAMI NA PLACU BUDOWY. WYKONAWCA ROBÓT ZOBOWIĄZANY JEST SPRAWDZIĆ WSZYSTKIE WYMIARY W NATURZE I PRZEKAZAĆ INFORMACJE O ZMIANACH DO JEDNOSTKI PROJEKTOWEJ. WYKONANIE ROBÓT ZGODNE Z WYMAGANIAMI OKREŚLONYMI W POLSKICH NORMACH, CHYBA, ŻE OSTRZEJSZE WYMAGANIA ZOSTAŁY OKREŚLONE W DOKUMENTACJI PROJEKTU.

ObsIEKT:	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. IMIENIA MARII PANNY W SZCZUCZYNI			
INWESIOR:				
ADRES:	18-430 SZCZUCZYN, SZPITALNA 1			
LOKALIZACJA:	WOJ. PODLASKIE, POW. GRAJEWSKI, GM. SZCZUCZYN - MIASTO			
OPRACOWANIE:	PROJEKT BUDOWLANO ARCHITEKTONICZNY INWENTARYZACJA			
TEMAT RYS:	RZUT POŚADZKI			
INWENTARYZACJA PROJEKTANT:	arch. Olga Shtranina			
ARCHITEKTURA PROJEKTANT:	arch. Magdalena Muszyńska			
SPRAWDZAJĄCY:	inż. Romuald Muszyński			
Faza projektu	Nr rys.	Il. rysunków	Data:	Skala:
P.A.bs.	01		11.2023	1:50

ARTYSTA PŁASTYK
 KONSERWATOR DZIEŁ Sztuki
 mgr Przemysław Gorek
 Nr dypl. 5946